

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS
MOKSLŲ INSTITUTAS

ŠIUOLAIKINĖS POLITIKOS STUDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

MANTVYDAS LAZAUSKAS

II kurso studentas

**PARTIJŲ NARIŲ SKAIČIAUS POVEIKIS RINKIMŲ REZULTATAMS: 2020 IR 2024 M.
SEIMO RINKIMŲ ANALIZĖ**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: Prof. Ainė Ramonaitė

Vilnius, 2026 m.

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

.....

(v., pavardė)

.....

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas yra: Partijų narių skaičiaus poveikis rinkimų rezultatams: 2020 ir 2024 m. Seimo rinkimų analizė

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Mantvydas Lazauskas

(parašas)

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Lazauskas, M. *Partijų narių skaičiaus poveikis rinkimų rezultatams: 2020 ir 2024 m. Seimo rinkimų analizė*: tarptautinių santykių ir politikos mokslų magistro darbas / Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė prof. Ainė Ramonaitė. - Vilnius, 2026. - 66 p.

Reikšminiai žodžiai: politinės partijos, partinė narystė, organizaciniai resursai, rinkimų rezultatai, Seimo rinkimai, OLS regresija, vienmandatės apygardos, daugiamandatė apygarda, personalizacija, Lietuva.

Šiame magistro darbe analizuojamas politinių partijų organizacinių resursų, pirmiausia partinės narystės, poveikis politinių partijų rinkimų rezultatams Lietuvos Respublikos Seimo rinkimuose 2020 ir 2024 metais. Darbe siekiama empiriškai įvertinti, ar partinė narystė veikia kaip savarankiškas rinkėjų mobilizacijos veiksnys, ir kaip šio resurso reikšmė kinta fragmentuotoje ir vis labiau personalizuotoje Lietuvos partinėje sistemoje.

Tyrimas grindžiamas politinių partijų organizacijos, mobilizacijos ir partinės sistemos institucionalizacijos teorijomis. Empirinėje analizėje naudojami Vyriausiosios rinkimų komisijos rinkimų apylinkių duomenys, Politinių partijų narių sąrašų informacinės sistemos duomenys bei politinių partijų finansinės ataskaitos. Taikant OLS regresijos metodus vertinamas partinės narystės, finansinių išteklių ir kandidatų personalizacijos poveikis partijų balsų daliai savivaldybių lygmeniu.

Papildomai atliekama Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos skilimo ir Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ susiformavimo atvejo analizė, leidžianti detaliau atskleisti organizacinių sukrėtimų poveikį partiniams resursams ir teritoriniams rinkimų rezultatams.

Tyrimo rezultatai rodo, kad partinė narystė tiek 2020 m., tiek 2024 m. išlieka statistiškai reikšmingu rinkimų rezultatų veiksniu, tačiau jos mobilizacinis poveikis laikui bėgant silpnėja. 2024 m. rinkimuose ryškėja didesnė finansinių išteklių ir kandidatų personalinio kapitalo reikšmė, ypač vienmandatėse rinkimų apygardose. Tai leidžia daryti išvadą, kad Lietuvos partinėje sistemoje vyksta organizacinio ir elektorinio atsiejimo procesas, kuriame tradiciniai narystės grįsti mobilizacijos mechanizmai vis dažniau persipina su personalizuota ir finansiškai profesionalizuota politine konkurencija.

LENTELIŲ SARAŠAS

1 lentelė. Politinių partijų partinės narystės efekto ir bazinio rinkimų rezultatų lygio įverčiai savivaldybių lygmeniu (2020 m.)	34
2 lentelė. Partinės narystės efektų įverčiai pagal politines partijas, kontroliuojant finansavimą	35
3 lentelė. Politinių partijų partinės narystės efekto ir bazinio rinkimų rezultatų lygio įverčiai savivaldybių lygmeniu (2024 m.)	38
4 lentelė. Partinės narystės efektų įverčiai pagal politines partijas, kontroliuojant finansavimą.	40
5 lentelė. Partinės narystės poveikis 2020 m. Seimo rinkimų rezultatams savivaldybių lygmeniu, kontroliuojant finansavimą ir personalizaciją.....	43
6 lentelė. Partinės narystės poveikis 2024 m. Seimo rinkimų rezultatams savivaldybių lygmeniu, kontroliuojant finansavimą ir personalizaciją.....	45

PAVEIKSLĖLIŲ SĄRAŠAS

1 pav. Lietuvos politinių partijų narių skaičius ir jo pokytis 2020-2024.....	31
2 pav. Partijų narių skaičiaus ir gautų balsų procento daugiamandatėje apygardoje sąsaja savivaldybių lygmeniu (2020 m.)	33
3 pav. Partijų narių skaičiaus ir balsų dalies daugiamandatėje apygardoje sąsaja savivaldybių lygmeniu (2024 m.)	37
4 pav. 2020 skirtumo tarp vienmandatės ir daugiamandatės rinkimų dalies pasiskirstymas pagal politines partijas (savivaldybių lygmuo)	48
5 pav. 2024 skirtumo tarp vienmandatės ir daugiamandatės rinkimų dalies pasiskirstymas pagal politines partijas (savivaldybių lygmuo)	49
6 pav. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos narių teritorinis pasiskirstymas savivaldybėse 2020m	51
7 pav. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos narių teritorinis pasiskirstymas savivaldybėse 2024m	52
8 pav. Demokratai sąjungta Vardan Lietuvos narių teritorinis pasiskirstymas savivaldybėse 2024m.	53

SANTRUMPOS

OLS - paprastųjų mažiausiųjų kvadratų metodas (angl. *Ordinary Least Squares*)

R^2 - determinacijos koeficientas

SE - standartinė paklaida (angl. *Standard Error*)

p - statistinio reikšmingumo lygmuo

LVŽS - Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga

LSDP - Lietuvos socialdemokratų partija

TS-LKD - Tėvynės sąjunga - Lietuvos krikščionys demokratai

LLRA-KŠS - Lietuvos lenkų rinkimų akcija - Krikščioniškų šeimų sąjunga

LP - Laisvės partija

LRP - Lietuvos regionų partija

LS - Lietuvos liberalų sąjūdis

LŽP - Lietuvos žaliųjų partija

NS - Nacionalinis susivienijimas

VL - Demokratų sąjunga „Vardan Lietuvos“

VRK - Vyriausioji rinkimų komisija

PPNSIS - Politinių partijų narių sąrašų informacinė sistema

TURINYS

IVADAS.....	10
1. Teorijos apžvalga.....	13
1.1. Mobilizacijos teorijos ir organizaciniai resursai.....	14
1.2. Naujos partijos, skilimai ir organizacinių resursų perskirstymas.....	16
1.3. Lietuvos partinės sistemos organizaciniai ypatumai.....	17
1.3.1. Politinių partijų finansavimo sistema: centralizacija ir vienmandatininkų autonomija.....	18
1.3.2. Politinių partijų teisinis reguliavimas Lietuvoje: organizaciniai reikalavimai ir jų reikšmė partinės struktūros formavimuisi.....	20
2. Metodologija.....	23
2.1. Tyrimo objektas ir laikotarpis.....	23
2.2. Duomenų šaltiniai.....	23
2.3. Analizės vienetas ir atranka.....	25
2.4. Tyrimo metodas.....	26
2.5. Kintamieji.....	27
2.6. Tyrimo ribotumai.....	28
3. Empirinė analizė: politinių partijų organizacinių resursų vertinimas 2020-2024 m.	30
3.1. Politinių partijų narių skaičius Lietuvoje 2020 m. ir 2024 m.....	30
3.2. Partijų narių skaičiaus ir 2020 m. Seimo rinkimų rezultatų ryšys savivaldybių lygmeniu.....	32
3.3. Partijų narių skaičiaus ir 2024 m. Seimo rinkimų rezultatų ryšys savivaldybių lygmeniu.....	37
3.4. Tarpinis apibendrinimas: partinės narystės poveikio pokyčiai 2020-2024 m.	41
3.5. Partinės narystės kaip savarankiško organizacinio resurso vertinimas, kontroliuojant finansavimą ir personalizaciją (2020 m.).....	42
3.6. Partinės narystės kaip savarankiško organizacinio resurso vertinimas, kontroliuojant finansavimą ir personalizaciją (2024 m.).....	44
3.8. Vienmandatės ir daugiamandatės rezultatų skirtumai 2020 ir 2024 m.: personalizacijos dinamika mišrioje rinkimų sistemoje.....	47
4. LVŽS skilimo ir „Vardan Lietuvos“ susiformavimo poveikis organizaciniams resursams ir rinkimų rezultatams.....	51
IŠVADOS	55
Literatūros sarašas	57

Teisės aktai	60
Duomenų šaltiniai	61
DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA	64

IVADAS

Politinės partijos yra viena svarbiausių šiuolaikinės demokratijos institucijų - jos organizuoja rinkimus, formuoja kandidatų sąrašus, artikuluoja politines programas ir užtikrina piliečių politinį atstovavimą. Tačiau partijų sėkmę rinkimuose lemia ne vien ideologinės nuostatos ar lyderių populiarumas. Daugelis politinių partijų tyrimų pabrėžia, kad reikšmingą vaidmenį atlieka partinė organizacija, ypač jos lokalūs struktūriniai vienetai - vietiniai skyriai ir jų narių aktyvumas (Duverger, 1964; Scarrow, 2015; Tavits, 2013). Būtent partinė narystė ir organizaciniai resursai gali lemti gebėjimą efektyviai mobilizuoti rinkėjus regionuose, kur tiesioginis kontaktas ir vietinė infrastruktūra išlieka svarbūs rinkiminės konkurencijos veiksniai (Whiteley et al., 1994; Scarrow, 2015).

Vakarų politologijoje partinių organizacijų transformacijos ir narystės reikšmė analizuojamos plačiai. Maurice Duverger (1964) išskyrė masinių partijų modelį, kuriame nariai ir vietinių skyrių tinklas sudaro organizacijos pagrindą bei pagrindinį politinės mobilizacijos resursą. Vėlesnė Katz ir Mair (1995) „kartelinių partijų“ teorija pabrėžė valstybės finansavimo augimą ir narystės reikšmės nominalizaciją, didėjant profesionalių rinkimų kampanijų bei centrinių partijų aparatų vaidmeniui. Susan Scarrow (1994; 2015) analizavo narystės transformaciją ir parodė, kad daugelyje šiuolaikinių demokratijų ji prarado ankstesnę mobilizacinę funkciją, tapdama labiau simboliniu nei praktiniu organizaciniu resursu. Šią tendenciją dar labiau išryškina literatūra apie vadinamąsias „be narių“ partijas (*memberless parties*), kurios apskritai atsisako formalios narystės modelio ir remiasi centralizuotu valdymu, profesionaliais kampanijų aparatais bei lyderio personalizacija (Mazzoleni ir Voerman, 2017). Postkomunistinėse šalyse, kaip rodo Tavits (2013), partinė organizacija išliko ypač trapi, o partijų rinkiminė sėkmė neretai priklauso nuo lyderių, finansinių išteklių ir gebėjimo išlaikyti bent minimalią veikiančią vietinę struktūrą.

Lietuvos kontekste partinė organizacija ir narystė iki šiol tirta fragmentiškai. Nors politologinėje literatūroje daug dėmesio skirta partinės sistemos kaitai, lyderystei, populizmui ir fragmentacijai (pvz., Jastramskis, 2014), atskiruose darbuose analizuoti ir partinės narystės mastai, jos socialinė sudėtis bei kaita (Ramonaitė, 2010). Partinės organizacijos silpnėjimas ir narystės vaidmens nykimas plačiau konceptualizuojami kolektyvinėje monografijoje *Partinės demokratijos pabaiga?* (Ramonaitė et al., 2009), kurioje argumentuojama, kad Lietuvos partijos vis labiau tolsta nuo narių pagrindu veikiančių organizacijų modelio, o vidinė partinė demokratija tampa formali. Šias įžvalgas papildė ir kiti tyrimai, nagrinėjantys partijų organizacinę raidą bei jų ryšį su visuomene (Ramonaitė, 2007; 2018). Vietinių skyrių veikimo ir vidinės demokratijos problematiką nuosekliai analizavo Žvaliauskas (2007), parodęs,

kad daugelyje Lietuvos partijų skyriai veikia daugiau formaliai, o reali sprendimų galia sutelkta partijos centre. Naujausi tyrimai taip pat rodo, kad Lietuvos politinės partijos vis labiau priklauso nuo valstybės finansavimo ir centralizuotų organizacinių struktūrų, o tai dar labiau silpnina narystės mobilizacinę reikšmę (Jurkynas & Unikaitė-Jakuntavičienė, 2024). Vis dėlto iki šiol trūksta sisteminės empirinės analizės, kuri leistų įvertinti, kaip partinės narystės dydis ir vietinių skyrių tinklas siejasi su rinkimų rezultatais skirtingose savivaldybėse ir kaip šie ryšiai kinta partinėms organizacijoms fragmentuojantis.

Ši tyrimo spraga tapo ypač aktuali po pastarųjų metų politinių partijų skilimų. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos (LVŽS) skilimas ir naujos partijos „Vardan Lietuvos“ susiformavimas atskleidė skirtingų organizacinių modelių konkurenciją - nuo regioniniu skyrių tinklu paremto LVŽS modelio iki labiau personalizuotos ir medijų komunikacija grįstos „Vardan Lietuvos“ strategijos (Tavits, 2013; Bolleyer, 2013). Panašiai Liberalų sąjūdžio skilimas ir Laisvės partijos įsikūrimas atspindi organizacinio trapumo problematiką ir kelia klausimą, kiek vietinių skyrių tinklas šiandien vis dar veikia kaip reikšmingas rinkiminis resursas (Ramonaitė, 2021). Šie procesai sudaro prielaidas naujam tyrimui, analizuojančiam, ar ir koku mastu partinės organizacijos dydis ir narystė lemia politinių partijų konkurencingumą Lietuvoje.

Tyrimo problema kyla iš politologinėje literatūroje pateikiamo prieštaringo vertinimo dėl partinės narystės ir vietinių skyrių tinklo reikšmės šiuolaikinėse demokratijose. Viena vertus, dalis autorių teigia, kad narystė ir vietinė organizacinė infrastruktūra prarado ankstesnę mobilizacinę funkciją, partinėms organizacijoms vis labiau remiantis valstybės finansavimu, profesionaliomis kampanijomis ir centralizuotais aparatų sprendimais (Scarrow, 2015; van Biezen & Poguntke, 2014). Kita vertus, kiti tyrimai rodo, kad partinė narystė ir vietinių skyrių tinklas vis dar gali būti reikšmingi organizaciniai resursai, ypač regioniniu lygmeniu, kur tiesioginis kontaktas su rinkėjais išlieka svarbus rinkiminės mobilizacijos veiksnys (Whiteley et al., 1994; Gherghina, 2014).

Lietuvos atvejis šį neapibrėžtumą dar labiau sustiprina: viena vertus, didžiosios ir ilgiau veikiančios partijos paprastai pasižymi didesniu narių skaičiumi ir išplėtotu vietinių skyrių tinklu, kita vertus, pastarųjų rinkimų rezultatai rodo, kad rinkiminę sėkmę gali pasiekti ir partijos, turinčios gerokai mažesnę narystę bei silpnesnę vietinę organizacinę struktūrą. Todėl lieka neaišku, ar ir kokiomis sąlygomis partinė narystė ir vietinių skyrių tinklas „atsiperka“ rinkimų prasme Lietuvos savivaldybių lygmeniu.

Tyrimo objektas - politinių partijų organizaciniai resursai (partinė narystė ir vietinių skyrių tinklas) ir jų poveikis partijų rezultatams 2020 ir 2024 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimuose.

Tyrimo tikslas - išanalizuoti, kaip politinių partijų narystė ir organizaciniai pokyčiai veikia partijų pasirodymą Lietuvos Seimo rinkimuose, ypatingą dėmesį skiriant LVŽS skilimo ir partijos „Vardan Lietuvos“ susiformavimo kontekstui.

Tyrimo uždaviniai:

1. Teoriškai išanalizuoti politinių partijų organizacinių resursų, ypač partinės narystės, funkcijas ir mechanizmus, kuriais narystė gali veikti rinkimų rezultatus.
2. Surinkti ir sisteminti duomenis apie 2020 m. ir 2024 m. Seimo rinkimų rezultatus bei politinių partijų Taikant OLS regresijos modelius, įvertinti partinės narystės poveikį rinkimų rezultatams, kontroliuojant finansavimo ir teritorinių veiksnių įtaką.
3. Ištirti LVŽS organizacinio skilimo poveikį partijos veiklai ir konkurencingumui skirtinguose regionuose, atliekant LVŽS ir „Vardan Lietuvos“ atvejo analizę.

Tyrimo metodai - kiekybinė analizė, pagrįsta OLS regresijos modeliais, leidžiančiais vertinti savivaldybių lygmens veiksnių įtaką rinkimų rezultatams, ir kokybinė atvejo analizė, nagrinėjanti LVŽS skilimo pasekmes. Empiriniai duomenys renkami iš Vyriausiosios rinkimų komisijos (VRK) ir Registrų centro Politinių partijų narių sąrašų informacinės sistemos (PPNSIS).

1. Teorijos apžvalga

Politinės partijos nuo pat savo atsiradimo buvo klasifikuojamos pagal organizacinę sandarą, narystės pobūdį ir jų vaidmenį visuomenėje. Viena ankstyviausių ir iki šiol įtakingiausių tipologijų priklauso Maurice'ui Duverger (1964), kuris išskyrė masines ir kadro (elitines) partijas. Masinės partijos grindžiamos plačia narių baze, aiškia ideologine tapatybe ir išplėtotu vietinių skyrių tinklu, leidžiančiu palaikyti nuolatinį kontaktą su rinkėjais ir vykdyti ilgalaikę politinę mobilizaciją. Tokios organizacijos buvo būdingos XX a. pirmosios pusės socialdemokratinėms ir krikščionių demokratų partijoms, kurios rėmėsi tvirtu ryšiu su konkrečiomis socialinėmis grupėmis. Priešingai, kadro partijos veikė kaip siauro elito organizacijos, sutelktos aplink lyderių ratą ir gebančios mobilizuoti rinkėjus daugiausia rinkimų laikotarpiu.

Šią klasifikaciją išplėtė Otto Kirchheimer (1966), pristatydamas vadinamąją „catch-all“ partijos koncepciją. Pasak jo, modernios partijos palaipsniui atsisako griežtos ideologinės orientacijos ir siekia pritraukti kuo platesnį bei socialiai heterogenišką elektoratą. Tokios partijos mažiau remiasi aktyvia narių veikla ir vietinių skyrių darbu, o daugiau - profesionalizuota rinkimų kampanijų komunikacija bei medijų erdve. Šis modelis leidžia suprasti, kaip masinės partijos transformavosi į labiau rinkiminę sėkmę orientuotas organizacijas, kuriose partinė narystė palaipsniui netenka centrinės mobilizacinės funkcijos.

Vėlesnėje literatūroje šią transformaciją konceptualizavo Richardas Katzas ir Peteris Mairas (1995), pristatę kartelinių partijų modelį. Jame akcentuojama politinių partijų priklausomybė nuo valstybės finansavimo, institucinės prieigos ir profesionalių organizacinių aparatų. Kartelinės partijos veikia per centralizuotas ir institucionalizuotas struktūras, o partinė narystė jose dažnai įgyja nominalų pobūdį, prarasdama ankstesnę reikšmę kaip mobilizacinis resursas.

Šiuolaikinėje literatūroje taip pat išskiriamos personalistinės partijos, kurioms būdingas ryškus lyderio vaidmens dominavimas. Montero, Gunther ir Linz (2002) pažymi, kad tokiose partijose organizacinė struktūra dažnai yra silpna ar fragmentuota, o rinkėjų mobilizacija grindžiama lyderio charizma, asmeniniu autoritetu ir medijų įvaizdžiu. Personalistinių partijų modelis ypač aktualus analizuojant politines sistemas, pasižyminčias dideliu partiniu nestabilumu, fragmentacija ir silpnais organizaciniais ryšiais tarp partijų ir visuomenės.

Apibendrinant galima teigti, kad politinių partijų organizacinės tipologijos leidžia analitiškai diferencijuoti narystės ir vietinių skyrių tinklo vaidmenį partijų veikloje. Skirtingi organizaciniai

modeliai - nuo masinių iki kartelinių ar personalistinių - suponuoja nevienodą partinės narystės svarbą politinei mobilizacijai ir rinkiminei sėkmei. Ši teorinė įvairovė sudaro analitinį pagrindą empiriniams tyrimams, siekiantiems įvertinti, ar ir kokiomis sąlygomis organizaciniai resursai, tokie kaip partinė narystė ir vietinių skyrių tinklas, turi reikšmingą poveikį partijų rinkimų rezultatams.

1.1. Mobilizacijos teorijos ir organizaciniai resursai

Greta partijų organizacinių modelių analizės, esminę reikšmę turi rinkėjų mobilizacijos teorijos, leidžiančios suprasti, kokiais mechanizmais politinės partijos paverčia organizacinius resursus - narius, vietinius skyrius ir finansinius išteklius - rinkiminiais balsais. Mobilizacijos formos glaudžiai susijusios su partijų organizacine struktūra: masinėms partijoms būdingas tiesioginis ryšys su rinkėjais per vietinius skyrius ir narių tinklus, tuo tarpu kartelinėms ir personalistinėms partijoms labiau būdinga medijuota ir profesionalizuota komunikacija per žiniasklaidą bei skaitmeninius kanalus (Duverger, 1964; Katz & Mair, 1995; Scarrow, 2015).

Viena klasikinių mobilizacijos formų yra programinė mobilizacija, grindžiama partijos ideologija, programiniais dokumentais ir nuoseklia politinių žinučių sklaida. Ši strategija buvo būdinga masinėms XX a. partijoms, kuriose partinė narystė buvo glaudžiai susieta su bendruomeniniu įsitraukimu, o partijos veikė ne tik kaip rinkimų organizatorės, bet ir kaip socialinės integracijos institucijos (Duverger, 1964; Whiteley et al., 1994). Programinė mobilizacija išlieka svarbi partijoms, turinčioms aiškų ideologinį identitetą ir aktyvią, geografiškai išsidėsčiusią narystę, nes ji tiesiogiai jungia politinę programą su vietinių skyrių veikla ir narių dalyvavimu.

Kita mobilizacijos forma yra klientelizmas, grindžiamas mainų logika, kai partija ar jos atstovai teikia rinkėjams individualias paslaugas, resursus ar kitokias naudas mainais už politinę paramą (Kitschelt, 2000) taip pat klientelizmo apibrėžimą, kur mobilizaciniai mainai tarp partijos ir rinkėjų yra struktūrizuojami per patron-klientų santykius). Klientelizmas dažniau paplitęs politinėse sistemose, kuriose partijos neturi stiprių ideologinių šaknų ar stabilios organizacinės struktūros, o politinė konkurencija grindžiama asmeniniais ryšiais ir išpareigojimais, dažnai tarp vietinių veikėjų bei rinkėjų. Net jei klientelistinė praktika nėra formaliai reglamentuojama ar lengvai kiekybiškai išmatuojama, kokybiniai atvejai rodo, kad lokaliame lygmenyje individualaus tarpininkavimo ir „užtarimo“ mechanizmai gali veikti kaip papildomi mobilizaciniai resursai. Pavyzdžiui, analizuojant politines praktikas Šalčininkų rajone ir vietos politinių jėgų santykius su bendruomene, tam tikros vietinės

politinės sąveikos formos gali būti interpretuojamos kaip klientelistinės praktikos atspindys (Norkūnaitė, 2016).

Šiuolaikinėse demokratijose vis svarbesnę reikšmę įgyja medijuota mobilizacija, paremta masinės žiniasklaidos, interneto kampanijų ir socialinių tinklų naudojimu. Pippa Norris (2004) „medijų demokratijos“ koncepcijoje pabrėžia, kad partijų ryšys su rinkėjais vis dažniau formuojamas ne per vietinius skyrius ar tiesioginį kontaktą, o per televiziją, skaitmenines platformas ir profesionalizuotas komunikacijos strategijas. Scarrow (2015) atkreipia dėmesį, kad mažėjant partinei narystei, partijos vis dažniau remiasi medijų ir finansiniais resursais, o organizaciniai tinklai tampa labiau simboliniai nei realiai mobilizuojantys rinkėjus.

Šias tendencijas papildė skaitmeninės ir teminės (ang. issue-based) mobilizacijos plėtra. Johnson (2025) parodo, kad ypač jaunų rinkėjų grupėse politinis dalyvavimas vis dažniau orientuojamas į konkrečius klausimus - klimato kaitą, lyčių lygybę, socialinį teisingumą - o ne į plačias partijų ideologines platformas. Skaitmeninė mobilizacija apima socialinių tinklų naudojimą, duomenų analizę ir tikslinę politinę reklamą, leidžiančią partijoms ar judėjimams greitai pasiekti rinkėjus net ir neturint išplėto to vietinių skyrių tinklo. Vis dėlto tokia mobilizacija dažnai yra fragmentuota ir silpnai susieta su stabilia organizacine naryste ar ilgalaikiu partiniu įsipareigojimu.

Lietuvos politinių partijų praktikoje stebimi įvairių mobilizacijos strategijų deriniai. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga (LVŽS) iki 2020 m. daugiausia rėmėsi programine mobilizacija: regioniniai skyriai veikė kaip ideologiniai ir organizaciniai centrai, ypač periferiniuose regionuose, kur buvo akcentuojamos agrarinės ir šeimos vertybės. Tuo tarpu partija „Vardan Lietuvos“ nuo pat susikūrimo pasirinko medijuotos mobilizacijos strategiją, paremtą lyderio įvaizdžiu ir intensyvia televizijos bei interneto komunikacija, kas leido partijai įsitvirtinti nepaisant dar tik besiformuojančio vietinių skyrių tinklo. Laisvės partija išsiskyrė skaitmenine ir temine mobilizacija, aktyviai naudodama socialinius tinklus ir konkrečius vertybinius klausimus - žmogaus teises, kultūrinį liberalizmą - taip pritraukdama jaunus ir urbanizuotus rinkėjus (Ramonaitė, 2021).

Mobilizacijos teorijos leidžia paaiškinti, kodėl partijų organizaciniai skirtumai ne visada tiesiogiai atsispindi trumpalaikiuose rinkimų rezultatuose. Partijos, neturinčios stipraus vietinių skyrių tinklo ar gausios narystės, gali pasiekti gerų rezultatų trumpuoju laikotarpiu, jei efektyviai išnaudoja medijų ir skaitmeninius kanalus. Tačiau ilgalaikėje perspektyvoje būtent organizaciniai resursai - partinė narystė ir vietiniai skyriai - išlieka reikšmingi, ypač daugiamandatėse apygardose, kur reikalinga plataus masto ir nuosekli rinkėjų mobilizacija (Scarrow, 2015; Tavits, 2013)

1.2. Naujos partijos, skilimai ir organizacinių resursų perskirstymas

Vienas ryškiausių šiuolaikinių partinių sistemų raidos reiškinių yra politinių partijų skilimai ir naujų partijų atsiradimas. Šie procesai transformuoja partines sistemas, didina elektorato fragmentaciją ir lemia esamų organizacinių resursų - partinės narystės, vietinių skyrių, finansinių išteklių ir lyderystės branduolio - perskirstymą. Skilimai dažnai ne tik keičia partijų konkurencinę aplinką, bet ir sukuria naujus organizacinius darinius, kurių sėkmė priklauso nuo gebėjimo perimti ir institucionalizuoti paveldėtus resursus.

Allanas Sikkas (2011) pažymi, kad partijų skilimai yra vienas dažniausių naujų politinių darinių atsiradimo šaltinių. Skilę dariniai dažnai paveldi dalį buvusios partijos organizacinės infrastruktūros, aktyvių narių ir elektorato, tačiau tuo pat metu susiduria su legitimumo problema - ar rinkėjai juos suvoks kaip patikimą ir tvarią alternatyvą, o ne trumpalaikį politinį projektą. Skilimus gali lemti įvairūs veiksniai: ideologiniai nesutarimai, lyderystės konfliktai ar vidiniai organizaciniai ginčai, susiję su sprendimų priėmimu ir resursų paskirstymu. Be to, empirinių tyrimų rezultatai rodo, kad partijų skilimų pasekmės elektroje gali būti sudėtingos: po skilimo atsiradę dariniai neretai susiduria su konkurencine fragmentacija ir tarpusavio varžybas dėl panašios rinkėjų bazės, o tai gali turėti įtakos tiek kilusios partijos, tiek naujų darinių rinkimų rezultatams (Ibenskas, 2020).

Naujų partijų išlikimo ir institucionalizacijos klausimą nuosekliai analizuoja Nicole Bolleyer (2013), pabrėždama tris esmines sąlygas. Pirma, institucionalizacija - gebėjimas sukurti stabilų vietinių skyrių tinklą, aiškias vidaus taisykles ir veikiančią organizacinę struktūrą. Antra, finansinis tvarumas - pakankami finansiniai resursai, leidžiantys dalyvauti rinkimų kampanijose ir palaikyti nuolatinę organizacinę veiklą. Trečia, atstovaujamos socialinės grupės ar politinės nišos aiškumas, leidžiantis partijai diferencijuotis konkurencinėje partinėje erdvėje. Jei šios sąlygos nėra įgyvendinamos, naujos partijos dažnai tampa trumpalaikiais politiniais projektais, priklausomais nuo charizmatinių lyderių ar vienkartinės rinkimų sėkmės.

Postkomunistinių demokratijų kontekste šios problemos tampa dar ryškesnės. Margit Tavits (2013) rodo, kad tokiose sistemose naujų partijų organizacinis trapumas yra didesnis nei Vakarų Europoje dėl silpnos pilietinės visuomenės, menkos partinės narystės tradicijos ir asmenybių dominavimo politikoje. Dėl to naujos partijos dažnai remiasi lyderių reputacija ir trumpalaikėmis mobilizacinėmis kampanijomis, o ne tvaria organizacine infrastruktūra, galinčia užtikrinti ilgalaikį politinį konkurencingumą.

Lietuvos politinė praktika patvirtina šias teorines įžvalgas. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos (LVŽS) skilimas ir partijos „Vardan Lietuvos“ susiformavimas atskleidė, kaip dalis organizacinių resursų - lyderystės branduolys, kai kurie vietiniai skyriai ir elektorato segmentai - buvo perkelti į naują politinį darinį. „Vardan Lietuvos“ paveldėjo politinį branduolį, sutelktą aplink Saulių Skvernelį, taip pat dalį buvusios LVŽS elektorato bazės, tačiau išliko stipriai priklausoma nuo medijuotos mobilizacijos ir dar tik formuoja tvarų organizacinį tinklą. Panašūs procesai vyko ir liberaliajame partinės sistemos segmente: Liberalų sąjūdžio skilimas ir Laisvės partijos susikūrimas atskleidė organizacinio trapumo problematiką, kai abi partijos susidūrė su struktūrinės vienybės praradimu, o Laisvės partija veikė kaip nedidelio masto kadro ar personalistinė partija, daugiausia remdamasi elitiniu branduoliu ir skaitmenine mobilizacija (Ramonaitė, 2021).

Skilimų ir naujų partijų teorijos leidžia Lietuvos atvejus matyti platesniame lyginamajame kontekste. Skilę politiniai dariniai gali paveldėti dalį buvusios partijos organizacinių resursų, tačiau jų ilgalaikis išlikimas ir konkurencingumas priklauso nuo gebėjimo šiuos resursus institucionalizuoti, plėtoti vietinių skyrių tinklą ir užtikrinti stabilų finansavimą. Ši logika tiesiogiai siejasi su šio darbo tyrimo koncepcija: Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos bei partijos „Vardan Lietuvos“ atvejai sudaro galimybę empiriškai patikrinti, kaip organizacinių resursų persikirstymas - narių perėjimas, vietinių skyrių išlikimas ar nykimas bei naujų organizacinių struktūrų kūrimas - atsispindi rinkimų rezultatuose skirtinguose Lietuvos regionuose.

1.3. Lietuvos partinės sistemos organizaciniai ypatumai

Lietuvos partinė sistema nuo nepriklausomybės atkūrimo pasižymi dideliu nestabilumu, fragmentacija ir ryškia personalizacija. Nors demokratinės institucijos šalyje įsitvirtino, partijų organizacinė kultūra išlieka silpnai institucionalizuota, o partinės narystės tradicija - menkai išplėtotą. Politinės organizacijos dažnai veikia fragmentuotai, remiasi lyderių populiarumu ar trumpalaikėmis mobilizacinėmis kampanijomis, o ne tvirta organizacine baze ir ilgalaikiu narių įsitraukimu (Ramonaitė, 2010; Tavits, 2013).

Ainė Ramonaitė (2021) pabrėžia, kad Lietuvos partinė sistema pasižymi nuolatiniu kintamumu: politinės partijos dažnai įkuriamos prieš rinkimus, o po nesėkmingų rezultatų greitai nyksta arba transformuojasi. Ši dinamika siejama su žemu partinės sistemos institucionalizacijos lygiu - trumpa partijų gyvenimo trukme, silpna narystės kultūra ir menku organizaciniu įsišaknijimu visuomenėje.

Tokios sąlygos skatina rinkėjų nepastovumą, mažina ilgalaikį lojalumą partijoms ir sustiprina rinkiminio kaitumo tendencijas (Ramonaitė, 2010; Jastramskis, 2014).

Mažai institucionalizuotoje partinėje sistemoje sudaromos palankios sąlygos populistinių ir personalistinių partijų proveržiams. Jastramskis (2012) pažymi, kad rinkimų sėkmę Lietuvoje dažnai lemia ne nuosekli ideologinė programa, o charizmatinių lyderių gebėjimas mobilizuoti rinkėjus. Šią išvalgą papildė tyrimai apie politinės lyderystės personalizaciją Lietuvoje, rodantys, kad rinkiminė konkurencija vis dažniau struktūruojama aplink individualius politinius veikėjus, o ne organizacines partijas (Skirkevičius, 2018). Tokiu atveju partijos tampa priklausomos nuo asmenybių, o ne nuo stabilios organizacinės struktūros - tai ryškiai pasireiškė „Tvarkos ir teisingumo“, Darbo partijos, o pastaruoju metu ir partijos „Vardan Lietuvos“ atvejais. Personalizacijos procesai silpnina vietinių skyrių reikšmę ir mažina partinės narystės vertę, nes rinkiminė mobilizacija vis labiau perkeliama į medių erdvę, o ne grindžiama organizaciniais tinklais (Katz & Mair, 1995; Scarrow, 2015).

Lietuvos partijų narystė yra santykinai nedidelė, o vietinių skyrių veikla neretai išlieka formali. Žvaliauskas (Butkevičienė, Vaidelytė & Žvaliauskas, 2015) atkreipia dėmesį, kad nemažoje dalyje politinių partijų skyriai egzistuoja tik „popieriuje“, o realus narių aktyvumas yra minimalus. Dėl to formali narystė ne visada atspindi tikrąjį mobilizacinį potencialą. Vis dėlto ten, kur vietiniai skyriai veikia aktyviai ir yra integruoti į bendruomeninį gyvenimą, jie gali reikšmingai prisidėti prie rinkimų rezultatų, ypač daugiamandatėje apygardoje, kur svarbus tiesioginis kontaktas su rinkėjais ir nuosekli organizacinė veikla (Scarrow, 2015; Tavits, 2013).

Tai leidžia teigti, kad organizaciniai resursai Lietuvos partinėje sistemoje yra nevienodai išplėtoti, o jų poveikis rinkimų rezultatams gali smarkiai skirtis priklausomai nuo savivaldybės, partijos organizacinio stiprumo ir mobilizacijos strategijos. Šis organizacinis netolygumas sudaro prielaidas empiriškai tirti, ar ir koku mastu partinė narystė ir vietinių skyrių tinklas veikia politinių partijų konkurencingumą skirtinguose Lietuvos regionuose.

1.3.1. Politinių partijų finansavimo sistema: centralizacija ir vienmandatininkų autonomija

Lietuvos politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas, kuris apibrėžia pagrindinius partijų finansinių išteklių telkimo ir panaudojimo principus bei tiesiogiai veikia jų mobilizacines galimybes tiek nacionaliniu, tiek regioniniu lygmeniu (Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir

finansavimo kontrolės įstatymas, 2004). Pagal šį teisinį reguliavimą politinės partijos privalo turėti vieną centrinę politinės kampanijos sąskaitą, per kurią administruojamos valstybės biudžeto dotacijos, aukos ir rinkimų kampanijos išlaidos. Toks finansavimo modelis suteikia partijos centrinei vadovybei galimybę koordinuoti kampanijos išteklius centralizuotai ir sustiprina kartelinių partijų bruožus, aprašytus Katz ir Mair (1995), kai partijos tampa labiau priklausomos nuo valstybės finansavimo ir institucinės prieigos nei nuo vietinių skyrių indėlio ar aktyvios partinės narystės.

Vis dėlto Lietuvos politinių partijų finansavimo sistema pasižymi ne tik centralizacija, bet ir ryškia decentralizuota dimensija, ypač vienmandatėse rinkimų apygardose. Pagal galiojantį teisinį reguliavimą vienmandatėse apygardose kandidatai turi teisę steigti atskiras politinės kampanijos sąskaitas, vykdyti individualias kampanijas, savarankiškai rinkti lėšas ir spręsti dėl jų panaudojimo, dažnai veikdami santykinai autonomiškai partijos centrinės strategijos atžvilgiu (Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas, 2004; Lietuvos Respublikos rinkimų kodeksas, 2022). Tokiu būdu susiformuoja dvinarė finansavimo struktūra, kurioje greta centralizuoto modelio - partijos bendros sąskaitos ir valstybės dotacijų - veikia decentralizuotas, individualių vienmandatininkų finansavimo modelis.

Ši dvinarė struktūra turi reikšmingų pasekmių partijų organizaciniams resursams. Pirma, silpnas vietinių skyrių tinklas gali būti kompensuojamas stipraus vienmandatininko asmenine kampanija ar individualiais finansiniais ištekliais, taip sudarant prielaidas pasiekti konkurencingų rezultatų net esant fragmentuotai organizacinei struktūrai (Jurkynas & Unikaitė-Jakuntavičienė, 2024). Antra, aktyvi partinė narystė ne visada virsta realia rinkimine nauda, jei partijos centrinė vadovybė didžiąją dalį finansinių resursų nukreipia tik į strategiškai prioritetines apygardas, palikdama kitas teritorijas su ribotais mobilizaciniais pajėgumais (Scarrow, 2015). Trečia, naujos ar po politinių skilimų susiformavusios partijos dažnai susiduria su finansine atskirtimi, nes valstybės dotacijos priklauso nuo ankstesnių rinkimų rezultatų, o individualios vienmandatininkų kampanijos reikalauja reikšmingų asmeninių investicijų, kurias ne visos politinės jėgos gali mobilizuoti (Bolleyer, 2013; Tavits, 2013).

Dėl šių priežasčių finansavimas Lietuvos partinėje sistemoje veikia kaip savarankiškas mobilizacinis resursas, galintis padidinti rinkimų rezultatus net ir esant silpnai partinei narystei ar fragmentuotai vietinių skyrių struktūrai. Tai leidžia teigti, kad Lietuvos partijų organizaciniai resursai - partinė narystė ir vietinių skyrių tinklas - nėra vieninteliai ar lemiami veiksniai rinkimų sėkmei. Finansinė centralizacija kartu su vienmandatininkų autonomija sukuria situaciją, kurioje efektyvi politinė

mobilizacija gali vykti ir alternatyviais organizaciniais keliais, jei finansiniai ištekliai yra pakankami arba strategiškai paskirstyti.

1.3.2. Politinių partijų teisinis reguliavimas Lietuvoje: organizaciniai reikalavimai ir jų reikšmė partinės struktūros formavimuisi

Lietuvos politinių partijų veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymas, kuris nustato privalomas politinių partijų steigimo, veiklos, vidaus struktūros, narystės, finansavimo ir atsakomybės taisykles (Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymas, 2022). Šis teisinis reguliavimas apibrėžia ne tik formalius partijų veikimo rėmus, bet ir daro tiesioginę įtaką tam, kokias organizacines formas bei resursus politinės partijos privalo turėti. Todėl jis yra esminis analizuojant partijų organizacinę galią ir jų veikimą rinkimų procese.

Pagal galiojantį teisinį reguliavimą politinė partija Lietuvoje gali būti steigiama tik tuo atveju, jei turi ne mažiau kaip 2000 steigėjų - Lietuvos Respublikos piliečių, ne jaunesnių nei 18 metų. Steigiamasis suvažiavimas privalo patvirtinti partijos įstatus ir programą, išrinkti vadovybę bei kitus valdymo organus, o pati partija turi būti įregistruota Juridinių asmenų registre. Tokie reikalavimai sukuria palyginti aukštą įėjimo barjerą naujoms politinėms organizacijoms, todėl reikšminga narių mobilizacija tampa būtina dar iki oficialaus partijos įsteigimo. Tai ypač svarbu Lietuvos kontekste, kuriame pilietinės visuomenės organizacijos ir aktyvios partinės narystės tradicijos istoriškai yra silpnos (Ramonaitė, 2010; Tavits, 2013).

Politinių partijų įstatymas taip pat detalizuoja narystės sąlygas ir vidaus organizacinę struktūrą. Nustatyta, kad politinių partijų nariais gali būti tik Lietuvos Respublikos piliečiai, o vienas asmuo gali priklausyti tik vienai politinei partijai. Partijos privalo tvarkyti narių registrą ir teikti aktualius duomenis valstybės institucijoms. Įstatymas leidžia partijoms steigti teritorinius skyrius, tačiau jų skaičius, struktūra ir veiklos pobūdis paliekami pačių partijų sprendimui. Reikšminga tai, kad teisinis reguliavimas nenustato nei minimalaus skyrių skaičiaus, nei privalomo teritorinio padengimo, todėl praktikoje partiniai skyriai gali būti tiek aktyvūs ir realiai veikiantys, tiek tik formalūs organizaciniai vienetai. Toks lankstus reguliavimas atitinka Lietuvos partijų realybę, kurioje formali organizacinė struktūra ne visada sutampa su faktiniu mobilizaciniu pajėgumu (Butkevičienė, Vaidelytė & Žvaliauskas, 2015).

Įstatyme taip pat apibrėžiami minimalūs partijų valdymo elementai, užtikrinantys formalią demokratinio valdymo struktūrą. Kiekviena politinė partija privalo turėti aukščiausią sprendimų priėmimo organą - suvažiavimą arba konferenciją, partijos pirmininką arba kolegialų valdymo organą, kontrolės (revizijos) komisiją ir etikos komisiją. Be to, partijos privalo turėti patvirtintus įstatus, reglamentuojančius vidaus struktūrą, organų kompetencijas, narystės sąlygas ir skyrių steigimą, taip pat programą, apibrėžiančią ideologinius ir politinius tikslus. Vis dėlto, kaip rodo klasikinė oligarchijos teorija, sprendimų priėmimas daugelyje partijų praktikoje išlieka centralizuotas, o eilinių narių reali įtaka partijos politikai dažnai yra ribota (Michels, 1962).

Reikšmingą poveikį partijų organizacinei struktūrai ir jų konkurencinėms galimybėms daro ir politinių partijų finansavimo sistema. Valstybės biudžeto dotacijos skiriamos tik toms partijoms, kurios rinkimuose surenka nustatytą minimalų balsų procentą, o dotacijų dydis tiesiogiai priklauso nuo ankstesnių rinkimų rezultatų. Dėl to valstybės finansavimas sudaro reikšmingą partijų pajamų dalį ir tampa vienu svarbiausių organizacinių resursų. Tokia sistema stiprina kartelinių partijų logiką, aprašytą Katz ir Mair (1995), nes jau partinėje sistemoje įsitvirtinusios partijos įgyja struktūrinį finansinį pranašumą ir gali nuosekliai finansuoti profesionalizuotas rinkimų kampanijas.

Politinių kampanijų finansavimą ir finansinių ataskaitų teikimą papildomai reglamentuoja Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas, pagal kurį politinės partijos privalo turėti vieną centrinę politinės kampanijos sąskaitą, o kandidatai vienmandatėse rinkimų apygardose gali disponuoti atskiromis sąskaitomis individualioms kampanijoms vykdyti (Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas, 2004). Partijos taip pat privalo teikti finansines ataskaitas Vyriausiajai rinkimų komisijai, laikytis skaidrumo ir viešumo principų bei vengti neteisėto finansavimo. Nors kontrolės sistema formaliai yra griežta, rezonansiniai politinio finansavimo pažeidimai rodo, kad neformalus ar teisės ribas peržengiantys finansavimo kanalai vis dar egzistuoja (Jurkynas & Unikaitė-Jakuntavičienė, 2024).

Lietuvos politinių partijų teisinė aplinka nustato minimalų organizacinį modelį, tačiau jo struktūriškai neįtvirtina. Leidžiamas formalus vietinių skyrių egzistavimas, tačiau nereikalaujama jų realaus aktyvumo; skatinama finansinė centralizacija, kartu suteikiant reikšmingą autonomiją vienmandatininkams; sukuriamas nelygių galimybių struktūra, kurioje partinėje sistemoje įsitvirtinusios partijos turi aiškų finansinį pranašumą, o naujos politinės jėgos priverstos labiau remtis lyderyste ir medijų komunikacija. Dėl šių priežasčių partinė narystė ir vietinių skyrių tinklas Lietuvoje nėra vien formalus teisinis reikalavimas, bet išlieka vienu iš nedaugelio realių organizacinių resursų, galinčių turėti

apčiuopiamą poveikį politinių partijų konkurencingumui rinkimuose. Būtent todėl šiame tyrime siekiama empiriškai nustatyti, kiek vietinių organizacijų dydis ir partinės narystės mastas lemia partijų sėkmę, palyginti su finansavimo ir personalizacijos veiksniais.

2. Metodologija

2.1. Tyrimo objektas ir laikotarpis

Šio tyrimo objektas - Lietuvos politinių partijų gautų balsų ir jų turimos partinės narystės ryšys 2020 ir 2024 metų Lietuvos Respublikos Seimo rinkimuose. Tyrimo tikslas - nustatyti, ar politinių partijų organizacinė struktūra, ypač partinės narystės mastas ir teritorinis pasiskirstymas, turi statistiškai reikšmingą poveikį rinkimų rezultatams teritoriniu lygmeniu, ir kaip šis poveikis kinta skirtinguose rinkimų cikluose bei geografinėse erdvėse.

Tyrimas apima visas politines partijas, dalyvavusias daugiамandatėje rinkimų apygardoje 2020 ir 2024 metų Seimo rinkimuose, kurių partinės narystės duomenys yra prieinami ir leidžia atlikti kiekybinę analizę pagal pasirinktus metodologinius kriterijus.

Be bendros kiekybinės analizės, tyrime papildomai atliekama Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos (LVŽS) ir partijos „Vardan Lietuvos“ skilimo atvejo analizė. Šis skilimas laikomas vienu reikšmingiausių organizacinių pokyčių Lietuvos partinėje sistemoje per pastarąjį dešimtmetį ir sudaro galimybę empiriškai įvertinti, kaip organizaciniai sukrėtimai konkrečioje partijoje atsispindi teritoriniuose rinkimų rezultatuose. Nors LVŽS skilimas nėra pagrindinė tyrimo ašis, jis naudojamas kaip analitinis atvejis, leidžiantis papildyti kiekybinius rezultatus detalesne organizacinių pokyčių interpretacija.

Dviejų rinkimų ciklų analizė sudaro prielaidas įvertinti partinės narystės poveikio stabilumą ir jo pokyčių kryptį laikui bėgant, taip pat atlikti analizę laike (2020-2024 m.) taikant koreliacinę analizę ir paprastos linijinės regresijos modelius savivaldybių lygmeniu.

2.2. Duomenų šaltiniai

Šiame tyrime naudojami duomenys apjungia oficialius valstybinius informacinius šaltinius ir politinių partijų pateikiamą finansinę informaciją. Toks duomenų derinimas leidžia sukonstruoti detalų, visos Lietuvos teritoriją apimančių duomenų rinkinį ir analizuoti politinių partijų organizacinių resursų ryšį su rinkimų rezultatais skirtinguose teritoriniuose lygmenyse.

2.2.1 VRK duomenys

Vyriausiosios rinkimų komisijos (VRK) duomenys sudaro pagrindinę šio tyrimo empirinę bazę. Tyrime naudojamos oficialios VRK pateikiamos 2020 ir 2024 metų Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų rezultatų suvestinės rinkimų apylinkių lygmeniu, kandidatų pasirodymo rezultatai vienmandatėse rinkimų apygardose, taip pat detalūs duomenys apie rinkimų apylinkių ribas, kodus ir pavadinimus bei apygardų teritorinę ir administracinę struktūrą.

Rinkimų apylinkių lygmens duomenys šiame tyrime naudojami ne siekiant analizuoti rinkėjų elgseną mikrolygmeniu, bet kaip tarpinis teritorinis lygmuo, leidžiantis tiksliai suderinti rinkimų rezultatus su kitais tyrime naudojamais duomenų šaltiniais. Tai ypač svarbu atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos savivaldybių administracinės ribos ne visada sutampa su rinkimų apygardų ribomis, o viena rinkimų apylinkė gali priklausyti skirtingoms rinkimų apygardoms ar būti priskirta skirtingiems administraciniais vienetams skirtingais rinkimų ciklais.

Apylinkių lygmens VRK duomenys leidžia tiksliai agreguoti rinkimų rezultatus iki savivaldybių lygmens, išvengiant netikslumų, kurie galėtų atsirasti naudojant iš anksto agreguotus apygardų ar savivaldybių rezultatus. Tokiu būdu apylinkių duomenys užtikrina didesnę teritorinę tikslumą ir duomenų suderinamumą, ypač vertinant pokyčius tarp 2020 ir 2024 metų Seimo rinkimų, kai dalis rinkimų apylinkių ir apygardų ribų buvo koreguotos.

2.2.3 Politinių partijų finansinės ataskaitos

Politinių partijų finansiniai duomenys šiame tyrime naudojami kaip vienas iš pagrindinių nepriklausomų kintamųjų, leidžiančių įvertinti organizacinių išteklių poveikį rinkimų rezultatams. Lietuvos politinių partijų finansavimo sistema pasižymi dvejopu modeliu. Visos politinės partijos disponuoja centralizuotu finansavimu per pagrindinę partijos sąskaitą, tačiau tik dalis politinių organizacijų - Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai (TS-LKD), Lietuvos socialdemokratų partija (LSDP) ir Liberalų sąjūdis - papildomai turi teritorinių skyrių finansavimo sąskaitas. Šis skirtumas lemia nevienodą finansinių duomenų detalumo lygį tarp partijų, todėl tyrime taikomi skirtingi finansavimo duomenų agregavimo sprendimai. TS-LKD, LSDP ir Liberalų sąjūdžio atveju naudojamas bendras finansavimo rodiklis, apimantis tiek centrinės partijos, tiek teritorinių skyrių lėšas. Kitų politinių partijų, neturinčių atskirų skyrių finansavimo sąskaitų, finansiniai ištekliai proporcingai paskirstomi

pagal savivaldybėse veikiančių rinkimų apygardų skaičių. Toks metodinis sprendimas leidžia sumažinti duomenų disproporciją ir užtikrinti finansinių rodiklių palyginamumą tarp skirtingų politinių partijų.

2.3. Analizės vienetas ir atranka

Šiame tyrime analizės vienetu pasirinkta savivaldybė, nes būtent šiuo teritoriniu lygmeniu yra prieinami pagrindiniai politinių partijų organizaciniai rodikliai - partinės narystės ir finansavimo duomenys. Nors rinkimų rezultatų informacija Vyriausiosios rinkimų komisijos (VRK) pateikiama rinkimų apylinkių lygmeniu, šiame tyrime ji buvo agreguota iki savivaldybės lygmens, apskaičiuojant vidutinį politinių partijų gautų balsų procentą savivaldybės teritorijoje. Toks sprendimas leidžia suderinti skirtingų duomenų šaltinių teritorinį detalumą ir užtikrinti metodologinį nuoseklumą tarp priklausomų ir nepriklausomų kintamųjų.

Savivaldybė kaip analizės vienetas pasirinkta dėl kelių priežasčių. Pirma, politinių partijų narių skaičiaus duomenys, gauti iš Politinių partijų narių sąrašų informacinės sistemos (PPNSIS), yra prieinami tik savivaldybių lygmeniu, todėl bet kokia analizė, siekianti vertinti partinės narystės poveikį rinkimų rezultatams, privalo remtis būtent šiuo teritoriniu lygiu. Antra, savivaldybė yra administraciškai ir politiškai reikšmingas vienetas, kuriame veikia politinių partijų skyriai, organizuojama vietinė partinė veikla ir telkiami organizaciniai bei finansiniai resursai. Trečia, savivaldybių lygmens analizė leidžia sumažinti atsitiktinių mikroteritorinių svyravimų įtaką ir koncentruotis į struktūrinius politinių partijų organizacinio pajėgumo skirtumus. Rinkimų apylinkių duomenų agregavimas iki savivaldybės lygmens atliktas apskaičiuojant kiekvienos politinės partijos vidutinį gautų balsų procentą visose atitinkamos savivaldybės rinkimų apylinkėse. Toks agregavimo būdas leidžia išlaikyti informaciją apie bendrą partijos pasirodymą savivaldybėje, kartu sumažinant duomenų triukšmą, kylantį dėl pavienių apylinkių specifikos. Nors šis sprendimas reiškia, kad prarandama dalis mikroteritorinės variacijos, jis laikomas metodologiškai pagrįstu, atsižvelgiant į tyrimo tikslą - analizuoti organizacinių veiksnių poveikį rinkimų rezultatams teritoriniu lygmeniu. Atskiras metodinis sprendimas taikytas didžiosioms Lietuvos savivaldybėms - Vilniui, Kaunui, Klaipėdai, Šiauliams ir Panevėžiui. Šiose savivaldybėse politinių partijų narių skaičius buvo perskaiciuotas proporcingai pagal rinkimų apygardų skaičių, nes viena savivaldybė apima kelias daugiamandates ir vienmandates rinkimų apygardas. Kadangi partinės narystės duomenys pateikiami tik savivaldybės lygmeniu, toks proporcinis paskirstymas leidžia geriau atitikti faktinę rinkimų geografiją ir padidina narystės rodiklių palyginamumą tarp skirtingų teritorijų. Galutinę analitinę imtį sudaro visos Lietuvos savivaldybės, kuriose politinės partijos dalyvavo 2020 ir 2024 metų

Seimo rinkimų daugiamandatėje apygardoje ir kurioms buvo prieinami partinės narystės bei finansavimo duomenys. Analizė atliekama atskirai kiekvieniems rinkimų metams, siekiant įvertinti partinės narystės ir kitų organizacinių veiksnių poveikio stabilumą bei jo pokyčius tarp skirtingų rinkimų ciklų.

2.4. Tyrimo metodas

Tyrime taikoma paprasta linijinė regresinė analizė (angl. simple linear regression, OLS), skirta įvertinti ryšį tarp politinių partijų organizacinių resursų ir jų gautų rinkimų rezultatų savivaldybių lygmeniu. Pradiniuose analizės etapuose taikoma paprasta linijinė regresija, leidžianti įvertinti tiesioginį politinių partijų partinės narystės ir rinkimų rezultatų ryšį. Vėlesniuose analizės etapuose taikomi OLS regresijos modeliai, į kuriuos papildomai įtraukiami politinių partijų finansavimo ir kandidatų personalizacijos kintamieji, siekiant įvertinti partinės narystės poveikį, kontroliuojant kitus reikšmingus organizacinius ir kampanijos veiksnus.

Empirinėje analizėje priklausomas kintamasis yra politinės partijos gautų balsų procentas savivaldybėje, apskaičiuotas agreguojant rinkimų apylinkių duomenis. Pagrindinis nepriklausomas kintamasis yra politinės partijos narių skaičius savivaldybėje. Papildomi nepriklausomi kintamieji apima politinių partijų finansavimo rodiklius bei kandidatų pirmajame ture gautų balsų dalį vienmandatėse rinkimų apygardose, naudojamą kaip personalizacijos indikatorius. Regresinė analizė atliekama atskirai kiekvienai politinei partijai ir kiekvienam rinkimų ciklui (2020 ir 2024 m.), taikant kintamųjų sąveikas, leidžiančias įvertinti partinės narystės poveikio skirtumus tarp politinių partijų. Toks metodinis sprendimas sudaro galimybę tiesiogiai interpretuoti regresijos koeficientus kaip konkrečių organizacinių resursų poveikį rinkimų rezultatams savivaldybių lygmeniu, kartu kontroliuojant alternatyvius paaiškinimus.

Analizė atliekama atskirai 2020 ir 2024 metų Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų duomenims, siekiant įvertinti, ar partinės narystės ir rinkimų rezultatų ryšys išlieka stabilus skirtinguose rinkimų cikluose, ar jo stiprumas laikui bėgant kinta. Toks palyginimas leidžia analizuoti politinių partijų organizacinio pajėgumo dinamiką ir jos reikšmę rinkimų rezultatams. Pasirinktas metodas atitinka duomenų struktūrą ir tyrimo dizainą, nes visi analizuojami kintamieji egzistuoja savivaldybių lygmeniu. Nors šis požiūris neleidžia tirti mikroteritorinių (apylinkių) veiksnių, jis laikomas metodologiškai pagrįstu, atsižvelgiant į tyrimo tikslą ir duomenų prieinamumo apribojimus.

2.5. Kintamieji

Priklausomi kintamieji

Priklausomas kintamasis šiame tyrime yra politinės partijos gautų balsų procentas savivaldybės lygmeniu daugiamandatėje rinkimų apygardoje 2020 ir 2024 metų Lietuvos Respublikos Seimo rinkimuose. Šis rodiklis apskaičiuotas agreguojant rinkimų apylinkių duomenis ir nustatant vidutinę politinės partijos gautų balsų dalį savivaldybės teritorijoje.

Politinės partijos balsų procentas daugiamandatėje apygardoje pasirinktas kaip pagrindinis priklausomas kintamasis, nes jis tiesiogiai atspindi partijos rinkiminę sėkmę ir leidžia vertinti, kaip politinių partijų organizaciniai ir kampanijos resursai - ypač partinė narystė, finansavimas ir kandidatų personalizacija - yra susiję su jų pasirodymu nacionalinio lygmens rinkimuose.

Nepriklausomi kintamieji

Siekiant įvertinti politinių partijų organizacinį pajėgumą ir rinkiminės sėkmės veiksnius, analizėje naudojami trys pagrindiniai nepriklausomi (aiškinantieji) kintamieji, atspindintys svarbiausius organizacinius ir kampanijos išteklius.

Partijos narių skaičius savivaldybėje - apskaičiuotas remiantis Politinių partijų narių sąrašų informacinės sistemos (PPNSIS) duomenimis ir naudojamas kaip pagrindinis partijos organizacinės bazės rodiklis. Šis kintamasis leidžia įvertinti partijos įsitvirtinimą konkrečioje teritorijoje, jos potencialą mobilizuoti rinkėjus, palaikyti vietinį organizacinį tinklą ir užtikrinti nuolatinį politinės veiklos tęstinumą. Didžiosiose savivaldybėse, tokiose kaip Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai ir Panevėžys, kur viena savivaldybė apima kelias rinkimų apygardas, partijos narių skaičius perskirstomas proporcingai pagal apygardų skaičių, siekiant užtikrinti narystės rodiklio atitikimą teritorinei rinkimų struktūrai ir palyginamumą su kitomis savivaldybėmis.

Politinės partijos finansavimas - apima agreguotą valstybės biudžeto dotacijų ir politinių kampanijų išlaidų rodiklį, apskaičiuotą atskirai 2020 ir 2024 metų rinkimų ciklams. Kadangi tik dalis Lietuvos politinių partijų disponuoja teritorinių skyrių finansinėmis sąskaitomis, o kitos partijos veikia per centralizuotą finansavimo sistemą, tyrime taikomas proporcinio paskirstymo metodas. Tų partijų, kurios neturi atskirų skyrių finansavimo sąskaitų, finansiniai ištekliai paskirstomi proporcingai pagal savivaldybėse veikiančių rinkimų apygardų skaičių, siekiant sumažinti duomenų disproporciją ir užtikrinti finansinių rodiklių palyginamumą tarp politinių partijų.

Kandidatų personalizacija - operacionalizuojama per politinės partijos kandidato pirmajame ture gautų balsų dalį vienmandatėje rinkimų apygardoje. Šis rodiklis naudojamas kaip kandidatų individualaus politinio kapitalo ir personalizuotos mobilizacijos potencialo indikatorius. Kandidatų pasirodymas vienmandatėse apygardose įtraukiamas į OLS regresijos modelius kaip papildomas nepriklausomas kintamasis, leidžiantis kontroliuoti personalizuotos rinkiminės mobilizacijos poveikį ir atskirti jį nuo partinės narystės bei finansinių išteklių įtakos rinkimų rezultatams savivaldybių lygmeniu.

Šie trys nepriklausomi kintamieji - partijos narių skaičius, politinės partijos finansavimas ir kandidatų personalizacija - sudaro pagrindinį tyrimo analitinį branduolį ir leidžia empiriškai įvertinti politinių partijų organizacinių ir kampanijos resursų ryšį su jų rinkimų rezultatais savivaldybių lygmeniu.

Papildomi kintamieji

Papildomai naudojami techniniai identifikavimo kintamieji, leidžiantys tiksliai sujungti duomenis iš skirtingų šaltinių ir teritorinių lygmenų: rinkimų apylinkės numeris (APYLINKES_NR), rinkimų apygardos pavadinimas (APYGARDOS_PAVADINIMAS), savivaldybė (SAV) ir partijos sąrašo pavadinimas (SARASO_PAVADINIMAS). Šie kintamieji nenaudojami regresinėje analizėje, tačiau yra būtini duomenų parengimo, agregavimo ir duomenų suderinimo procedūroms.

2.6. Tyrimo ribotumai

Pirma, partinės narystės duomenys atspindi tik formalų registruotų narių skaičių, todėl jie neleidžia įvertinti realaus narių aktyvumo ar jų įsitraukimo į partinę veiklą. Šis rodiklis neatskiria aktyvių narių nuo pasyvių ar tik formalią narystę turinčių asmenų, o tai riboja galimybes tiksliai įvertinti faktinį partinės narystės ir organizacinės bazės mobilizacinį potencialą.

Antra, politinių partijų finansavimo duomenys pasižymi ribotu teritoriniu detalumu. Tik dalis Lietuvos politinių partijų disponuoja teritorinių skyrių finansinėmis ataskaitomis, o kitų partijų finansiniai ištekliai tyrime paskirstomi proporcingai. Nors toks sprendimas leidžia užtikrinti finansinių rodiklių palyginamumą tarp politinių partijų, jis neleidžia tiksliai identifikuoti konkrečių savivaldybių, kuriose realiai buvo koncentruojamos rinkimų kampanijų investicijos.

Trečia, kandidatų personalizacijos matavimas šiame tyrime pasižymi metodologiniais ribotumais. Nors kandidatų pirmajame ture gauta balsų dalis vienmandatėse rinkimų apygardose naudojama kaip personalizacijos indikatorius ir įtraukiama į OLS regresijos modelius, šis rodiklis negali pilnai atspindėti individualių kandidatų savybių, tokių kaip politinė patirtis, asmeninis žinomumas, medių matomumas

ar ilgalaikis politinis kapitalas. Todėl personalizacijos kintamasis šiame tyrime interpretuojamas kaip apytikslis ir kontekstinis matas, leidžiantis kontroliuoti personalizuotos mobilizacijos poveikį, bet ne kaip išsamus kandidatų individualių bruožų paaiškinimas.

Pažymėtina, kad rinkimų apylinkių pavadinimų dubliavimosi ir teritorinių ribų pokyčių tarp 2020 ir 2024 metų Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų šiame tyrime nelaikomi metodologiniais ribotumais. Šie klausimai buvo identifikuoti duomenų parengimo etape ir išspręsti taikant nuoseklias duomenų valymo, identifikavimo ir suderinimo procedūras, užtikrinusias duomenų palyginamumą ir empirinės analizės tikslumą.

3. Empirinė analizė: politinių partijų organizacinių resursų vertinimas 2020-2024 m.

Empirinėje šio tyrimo dalyje analizuojami politinių partijų organizaciniai resursai Lietuvos savivaldybėse ir jų sąsajos su rinkimų rezultatais 2020 ir 2024 metų Lietuvos Respublikos Seimo rinkimuose. Dėmesys skiriamas partinės narystės mastui ir jos teritoriniam pasiskirstymui kaip pagrindiniams organizacinio pajėgumo rodikliams, leidžiantiems vertinti politinių partijų įsitvirtinimą vietiniuose politiniuose tinkluose ir jų potencialą rinkėjų mobilizacijai.

Analizuojant du rinkimų ciklus, sudaromos prielaidos įvertinti ne tik partinės narystės ir rinkimų rezultatų ryšį, bet ir šio ryšio pokyčius laikui bėgant. Tarp 2020 ir 2024 metų rinkimų Lietuvos partinė sistema patyrė reikšmingų organizacinių transformacijų, įskaitant Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos skilimą ir naujos politinės partijos „Vardan Lietuvos“ susiformavimą, kurie lėmė partinių organizacijų restruktūrizaciją ir galimus teritorinės paramos pokyčius.

Empiriniai rezultatai pateikiami keliais analitiniais pjūviais. Pirmiausia nagrinėjami politinių partijų organizaciniai skirtumai savivaldybių lygmeniu, išryškinant senesnių partijų, turinčių istoriškai susiformavusius vietinius tinklus, ir naujesnių politinių jėgų, kurių organizacinė bazė dar tik formuojasi, skirtumus. Toliau analizuojami partinės narystės pokyčiai tarp 2020 ir 2024 metų ir jų sąsajos su rinkimų rezultatų dinamika. Papildomai pasitelkiamos balsų pasiskirstymo ir organizacinių rodiklių vizualizacijos, leidžiančios identifikuoti teritorinius dėsniumus, tipines ir netipines savivaldybes bei skirtingas politinių partijų organizacinio veikimo trajektorijas.

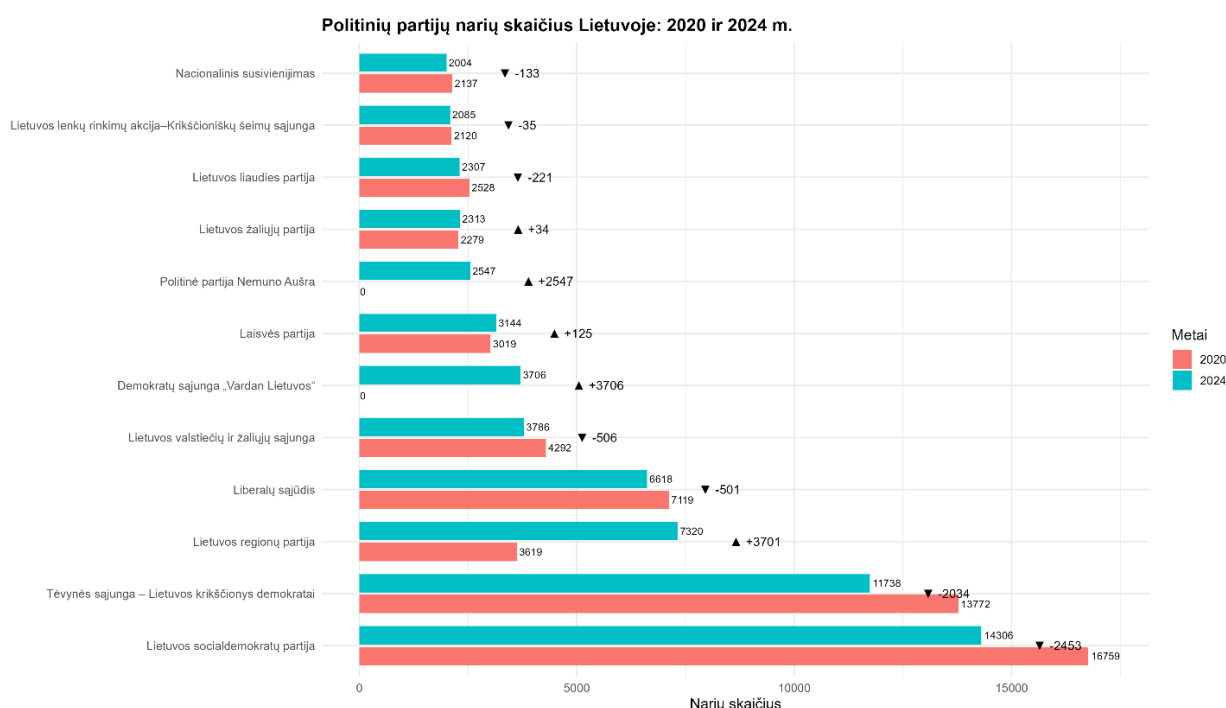
Atskiras analitinis dėmesys skiriamas partinių narių skaičiaus ir 2024 metų rinkimų balsų dalies sklaidos diagramų analizei, leidžiančiai įvertinti organizacinio pajėgumo ir rinkimų rezultatų tarpusavio ryšį savivaldybių ir apylinkių lygmeniu. Šios vizualizacijos padeda identifikuoti tipines ir netipines savivaldybes, atskleisti rinkimų geografijos dėsniumus ir partijų organizacinio veikimo skirtumus. Galiausiai taikoma OLS regresija analizė leidžia atskirti lokalius (apylinkių) ir regioninius (savivaldybių) efektus bei nustatyti, ar partinė narystė ir kiti organizaciniai resursai išlieka savarankiški politinių partijų rinkimų rezultatų prediktoriai, net kontroliuojant kitus teritorinius ir struktūrinius veiksnius.

3.1. Politinių partijų narių skaičius Lietuvoje 2020 m. ir 2024 m

Politinių partijų narių skaičius išlieka vienu svarbiausių rodiklių, leidžiančių vertinti politinių organizacijų organizacinį pajėgumą, jų institucinį įsišaknijimą visuomenėje bei piliečių ilgalaikio politinio dalyvavimo formas. Skirtingai nei rinkimų rezultatai, kurie dažnai atspindi trumpalaikes

politines nuotaikas ar kampanijų konjunktūrą, partinė narystė signalizuoja tvaresnį politinį įsipareigojimą, organizacinį stabilumą ir partijos gebėjimą palaikyti nuolatinį ryšį su rinkėjais. Todėl narių skaičiaus dinamika suteikia svarbių įžvalgų apie politinių partijų raidos kryptis ir visos partinės sistemos struktūrinius pokyčius.

1 pav. Lietuvos politinių partijų narių skaičius ir jo pokytis 2020-2024 Lietuvos politinių partijų narių skaičiaus palyginimas 2020 ir 2024 metais. Grafike papildomai nurodomas absoliutus narių skaičiaus pokytis per nagrinėjamą laikotarpį, pažymint tiek augimo, tiek mažėjimo kryptį. Toks vizualinis sprendimas leidžia vienu metu vertinti partijų organizacinį mastą ir narystės dinamiką skirtingose politinėse organizacijose.

1 pav. Lietuvos politinių partijų narių skaičius ir jo pokytis 2020-2024

Empirinė analizė rodo, kad 2020-2024 m. laikotarpiu dauguma Lietuvos politinių partijų patyrė narių skaičiaus mažėjimą. Didžiausią organizacinę bazę abiem nagrinėjamais laikotarpiais išlaikė Lietuvos socialdemokratų partija, tačiau per ketverius metus jos narių skaičius sumažėjo nuo 16 759 iki 14 306, t. y. net 2 453 nariais. Reikšmingas narystės mažėjimas taip pat fiksuojamas Tėvynės sąjungoje - Lietuvos krikščionyse demokratuose, kurios narių skaičius sumažėjo 2 034 nariais, bei Liberalų sąjūdyje (-501 narys) ir Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungoje (-506 nariai). Šie duomenys leidžia teigti,

kad organizacinio silpnėjimo tendencijos palietė ne tik mažesnes ar fragmentuotas politines jėgas, bet ir tradicines, ilgą laiką Lietuvos politinėje sistemoje veikiančias partijas.

Kita vertus, grafikas atskleidžia ir aiškias išimtis iš bendros narystės mažėjimo tendencijos. Ryškiausias organizacinio augimo atvejis fiksuojamas Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ ir Lietuvos regionų partijos atvejais. Demokratų sąjunga „Vardan Lietuvos“ 2024 m. fiksuoja 3 706 narius, nors 2020 m. ši politinė organizacija dar neegzistavo, o Lietuvos regionų partijos narių skaičius per ketverius metus išaugo nuo 3 619 iki 7 320, t. y. net 3 701 nariu. Šie duomenys leidžia manyti, kad dalis politinių partijų organizacinių resursų galėjo būti perorientuoti į naujai susiformavusias arba sustiprėjusias regionines politines struktūras, ypač kontekstuose, kuriuose vyko reikšmingi partinių organizacijų pokyčiai.

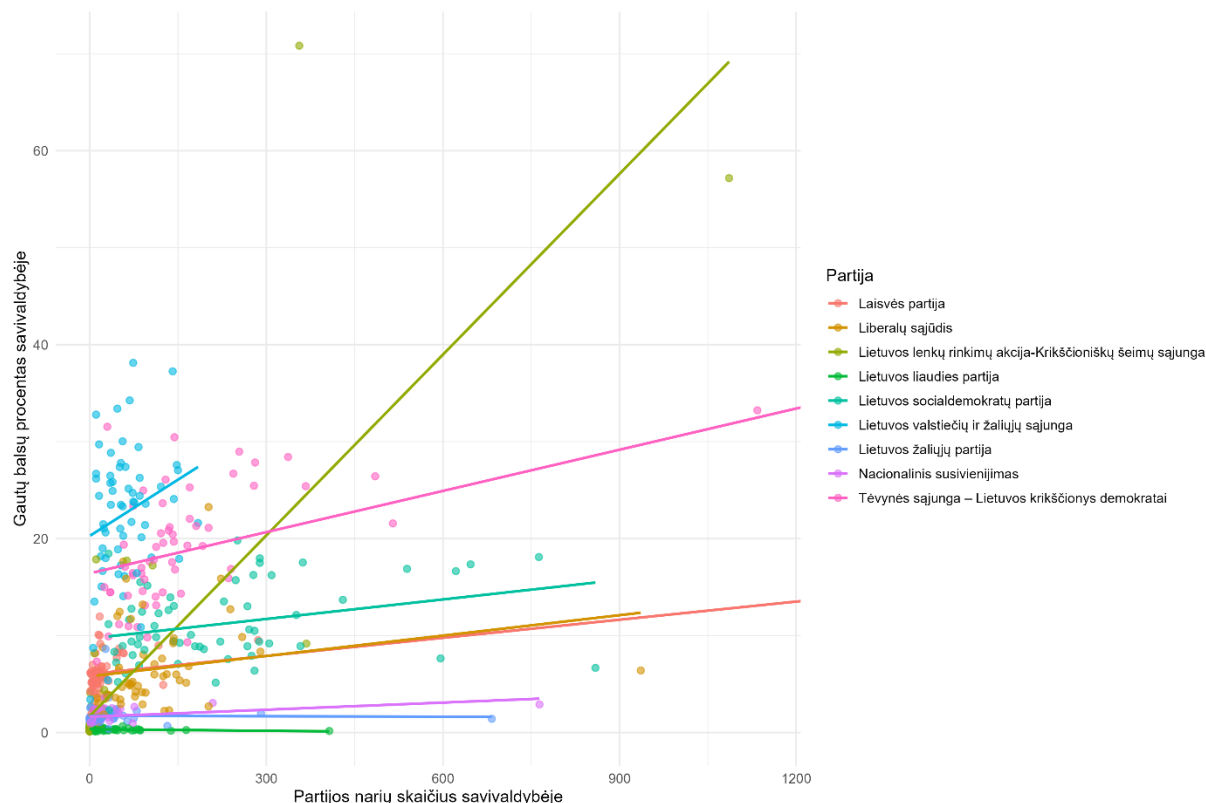
Vidutinio dydžio ir mažesnės politinės partijos pasižymi labiau fragmentiška narystės dinamika. Laisvės partija fiksuoja nedidelį narių skaičiaus augimą (+125), Lietuvos žaliųjų partija - simbolinį augimą (+34), tuo tarpu Lietuvos liaudies partija (-221), Nacionalinis susivienijimas (-133) ir Lietuvos lenkų rinkimų akcija-Krikščioniškų šeimų sąjunga (-35) patiria nuosaikų, tačiau nuoseklų narystės mažėjimą. Šie pokyčiai leidžia daryti prielaidą, kad mažesnių partijų organizacinis stabilumas yra labiau priklausomas nuo konkrečių politinių ciklų, lyderystės veiksmų ir siauresnių teminių nišų.

Galima teigti, kad 1 pav. Lietuvos politinių partijų narių skaičius ir jo pokytis 2020-2024 pateikti duomenys patvirtina bendrą partinės narystės mažėjimo tendenciją Lietuvos politinėje sistemoje, ypač būdingą tradicinėms ir ilgą laiką veikiančioms politinėms partijoms. Tuo pat metu aiškiai matomos organizacinio augimo išimties rodo didėjančią partinės sistemos fragmentaciją ir skirtingus politinių organizacijų prisitaikymo prie kintančios politinės aplinkos modelius. Šios empirinės tendencijos sudaro svarbų pagrindą tolesnei analizei, kurioje vertinamas partinės narystės vaidmuo politinių partijų rinkimų rezultatams ir organizacinių resursų transformacijai po LVŽS skilimo.

3.2. Partijų narių skaičiaus ir 2020 m. Seimo rinkimų rezultatų ryšys savivaldybių lygmeniu

Analizuojant 2020 metų Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų rezultatus savivaldybių lygmeniu matyti, kad politinių partijų partinės narystės mastas buvo susijęs su jų rinkimine sėkme, tačiau šio ryšio stiprumas ir pobūdis reikšmingai skyrėsi tarp atskirų politinių partijų. Tai patvirtina tiek regresinės analizės rezultatai, tiek vizualinė duomenų apžvalga (žr. 2 pav. Partijų narių skaičiaus ir gautų balsų procento daugiamandatėje apygardoje sąsaja savivaldybių lygmeniu (2020 m.). Bendras regresijos

modelis pasižymi aukštu paaiškinamumo lygiu ($R^2 = 0,797$), kas rodo, jog partinė priklausomybė kartu su organizaciniais veiksniais paaiškina didelę dalį savivaldybių lygmens rinkimų rezultatų variacijos. Vis dėlto toks aukštas R^2 pirmiausia atspindi reikšmingus skirtumus tarp pačių partijų, o ne vien tik partinės narystės poveikį.

2 pav. Partijų narių skaičiaus ir gautų balsų procento daugiamandatėje apygardoje sąsaja savivaldybių lygmeniu (2020 m.)

2 pav. Partijų narių skaičiaus ir gautų balsų procento daugiamandatėje apygardoje sąsaja savivaldybių lygmeniu (2020 m.) pateikta sklaidos diagrama iliustruoja ryšį tarp politinės partijos narių skaičiaus savivaldybėje ir jos gautos balsų dalies 2020 m. Seimo rinkimuose. Vizualinė analizė rodo, kad daugumos partijų atveju didesnis narių skaičius siejasi su didesne rinkimine parama, tačiau regresijos linijų nuolydžiai ir duomenų taškų išsidėstymas atskleidžia, jog šis ryšys nėra vienodo stiprumo. Tai sudaro pagrindą detalesnei partijų tarpusavio skirtumų analizei, paremtai atskirais regresiniais įverčiais (žr. 1 lentelė. Politinių partijų partinės narystės efekto ir bazinio rinkimų rezultatų lygio įverčiai savivaldybių lygmeniu (2020 m.).

Siekiant įvertinti, ar partinės narystės poveikis rinkimų rezultatams skiriasi tarp politinių partijų, regresijos modelyje buvo taikyta partinės narystės ir politinių partijų kintamųjų sąveika (angl. *interaction*), leidžianti apskaičiuoti atskirus narystės efektus kiekvienai partijai (žr. 1 lentelė. Politinių

partijų partinės narystės efekto ir bazinio rinkimų rezultatų lygio įverčiai savivaldybių lygmeniu (2020 m.)

1 lentelė. Politinių partijų partinės narystės efekto ir bazinio rinkimų rezultatų lygio įverčiai savivaldybių lygmeniu (2020 m.)

Partija	Interceptas	Narystės efektas
Laisvės partija	5.5648615	0.0410183798
Liberalų sąjūdis	4.1451987	0.0303612045
Lietuvos lenkų rinkimų akcija-Krikščioniškų šeimų sąjunga	1.9315421	0.0661981919
Lietuvos liaudies partija	0.3390063	-0.0005522882
Lietuvos socialdemokratų partija	8.4925294	0.0140662840
Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga	19.7024054	0.0533979387
Lietuvos žaliųjų partija	1.7041350	0.0010771880
Nacionalinis susivienijimas	1.3473072	0.0227049088
Tėvynės sąjunga - Lietuvos krikščionys demokratai	15.3710099	0.0279620183

Kaip matyti 1 lentelė. Politinių partijų partinės narystės efekto ir bazinio rinkimų rezultatų lygio įverčiai savivaldybių lygmeniu (2020 m.), ryškiausias partinės narystės poveikis 2020 m. fiksuojamas Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos atveju. Šios partijos bazinis rinkiminis palaikymas savivaldybėse siekė apie 19,7 proc., o narystės efektas - 0,053. Tai reiškia, kad kiekvienai papildomi 100 partijos narių savivaldybėje statistiškai siejosi su maždaug 5,3 procentinio punkto didesne balsų dalimi. Šis rezultatas rodo, kad LVŽS tuo laikotarpiu disponavo veikiančia teritorine organizacija, kurioje partinė narystė galėjo atlikti reikšmingą mobilizacinę funkciją.

Panašus, tačiau nuosaikesnis, narystės poveikis nustatytas Tėvynės sąjungos - Lietuvos krikščionių demokratų atveju. Šios partijos bazinis palaikymas 2020 m. siekė apie 15,4 proc., o narystės efektas - 0,028. Lietuvos socialdemokratų partijos atveju ryšys buvo dar silpnesnis: esant apie 8,5 proc. baziniam palaikymui, narystės efektas siekė 0,014, rodydamas, kad partinė narystė veikė kaip papildomas, bet ne dominuojantis rinkiminės sėkmės veiksnys.

Iš visų analizuotų politinių organizacijų išsiskiria Lietuvos lenkų rinkimų akcijos - Krikščioniškų šeimų sąjungos atvejis. Nors šios partijos bazinis palaikymas savivaldybėse buvo žemas (apie 1,9 proc.),

narystės efektas buvo didžiausias tarp visų partijų (0,066). Tai reiškia, kad kiekvienai papildomi 100 partijos narių savivaldybėje siejosi su daugiau nei 6,5 procentinio punkto didesne balsų dalimi. Šis rezultatas atspindi specifinį partijos veikimo modelį, paremtą stipria teritorine koncentracija ir lokalizuota organizacine struktūra, kurioje partinė narystė gali tiesiogiai virsti rinkimine parama.

Tuo tarpu dalies silpnesnę arba fragmentuotą teritorinę struktūrą turinčių partijų atveju ryšys tarp partinės narystės ir rinkimų rezultatų buvo minimalus. Lietuvos žaliųjų partijos narystės efektas siekė vos 0,001, o Lietuvos liaudies partijos - buvo artimas nuliui. Šie rezultatai leidžia teigti, kad šių partijų organizacinė bazė 2020 m. netapo reikšmingu rinkėjų mobilizacijos šaltiniu. Tarpinę poziciją užėmė Laisvės partija ir Liberalų sąjūdis, kurių narystės efektai (atitinkamai apie 0,041 ir 0,030) rodo, jog organizaciniai ištekliai turėjo tam tikrą reikšmę, tačiau rinkiminę sėkmę tikėtina lėmė ir kiti, ne vien teritoriniai veiksniai.

Į regresijos modelį papildomai įtraukus politinių partijų finansavimo kintamąjį, partinės narystės poveikio interpretacija tampa labiau diferencijuota (žr. 2 lentelė. Partinės narystės efektų įverčiai pagal politines partijas, kontroliuojant finansavimą). Finansavimas tampa savarankiškai reikšmingu rinkiminės sėkmės veiksniu ($\beta \approx 0,000216$, $p < 0,01$), o tai reiškia, kad papildomi 100 tūkst. eurų finansinių išteklių savivaldybės lygmeniu statistiškai siejosi su maždaug 2,2 procentinio punkto didesne partijos gauta balsų dalimi.

2 lentelė. Partinės narystės efektų įverčiai pagal politines partijas, kontroliuojant finansavimą

Partija	Interceptas	Narystės efektas
Laisvės partija	5.938630	0.0061691974
Liberalų sąjūdis	4.560395	0.0065102665
Lietuvos lenkų rinkimų akcija-Krikščioniškų šeimų sąjunga	1.684439	0.0621442509
Lietuvos liaudies partija	0.343631	-0.0006397857
Lietuvos socialdemokratų partija	8.438709	0.0066253469
Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga	17.320360	0.0386764297
Lietuvos žaliųjų partija	1.075474	-0.0005119988
Nacionalinis susivienijimas	1.426616	0.0018954198
Tėvynės sąjunga - Lietuvos krikščionys demokratai	15.211051	0.0135061131

I regresijos modelį įtraukus politinių partijų finansavimo kintamąjį, partinės narystės poveikio rinkimų rezultatams interpretacija iš esmės pasikeičia. Nors daugumos partijų atveju narystės efektas išlieka teigiamos krypties, jo dydis pastebimai sumažėja, o statistinis reikšmingumas tampa silpnesnis arba visai išnyksta. Tai rodo, kad dalis anksčiau fiksuoto ryšio tarp partinės narystės ir rinkiminės sėkmės buvo tarpininkaujama finansinių išteklių pasiskirstymo savivaldybių lygmeniu, o ne vien tiesioginio narių mobilizacinio poveikio.

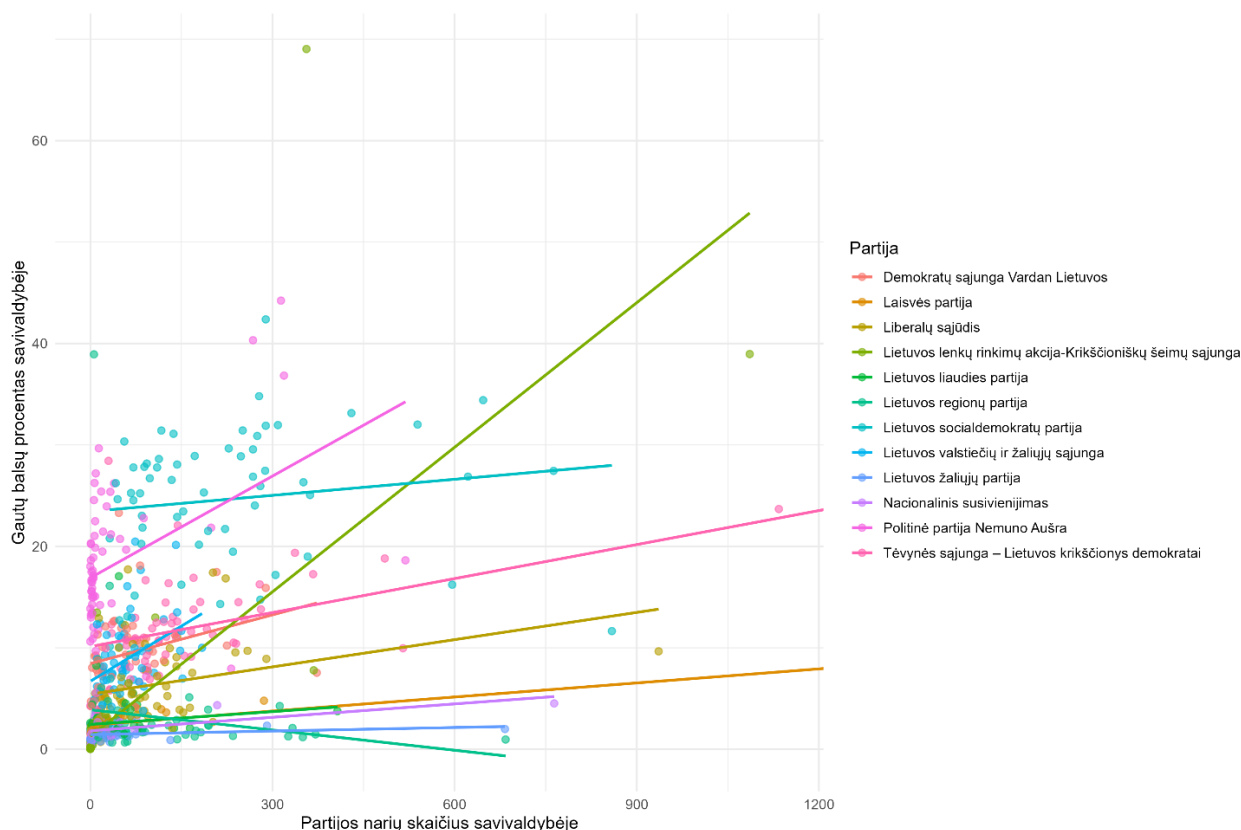
Ši tendencija ypač aiškiai matoma Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos bei Tėvynės sąjungos - Lietuvos krikščionių demokratų atvejais. LVŽS narystės efektas, kuris modelyje be finansavimo buvo vienas didžiausių, sumažėja iki $\beta \approx 0,039$, o TS-LKD - iki $\beta \approx 0,014$. Nors šie efektai išlieka teigiami, jų dydis leidžia teigti, kad šių partijų rinkiminė sėkmė 2020 m. savivaldybėse buvo grindžiama ne vien partinės narystės mastu, bet platesniu organizacinių resursų deriniu, kuriame finansiniai ištekliai atliko svarbų, galimai tarpininkaujantį vaidmenį.

Aiški išimtis iš šio bendro dėsningumo išlieka Lietuvos lenkų rinkimų akcija - Krikščioniškų šeimų sąjunga. Net ir kontroliuojant finansavimą, šios partijos narystės efektas išlieka didžiausias tarp visų analizuotų partijų ($\beta \approx 0,062$). Tai reiškia, kad kiekvienai papildomi 100 partijos narių savivaldybėje siejosi su daugiau nei 6 procentiniais punktais didesne balsų dalimi, nepriklausomai nuo finansinių išteklių lygio. Šis rezultatas empiriškai patvirtina, kad LLRA-KŠS atveju veikia stipriai lokalizuotas ir socialiai homogeniškas organizacinis modelis, kuriame partinė narystė funkcionuoja kaip santykinai savarankiškas rinkėjų mobilizacijos mechanizmas.

Kitų politinių partijų - Laisvės partijos, Liberalų sąjūdžio ir Nacionalinio susivienijimo - atveju narystės efektai, kontroliuojant finansavimą, tampa labai nedideli (atitinkamai $\beta \approx 0,006$; $\beta \approx 0,007$ ir $\beta \approx 0,002$) ir substantyviai menkai reikšmingi. Tai leidžia teigti, kad šių partijų atveju partinė narystė veikia labiau kaip bendro politinio įsitvirtinimo ar organizacinio buvimo indikatorius, o ne kaip tiesioginis rinkėjų mobilizacijos instrumentas. Lietuvos žaliųjų ir Lietuvos liaudies partijų atvejais narystės efektas išlieka artimas nuliui ar net neigiamos krypties nepriklausomai nuo modelio specifikacijos, patvirtindamas, kad šių partijų organizacinė struktūra 2020 m. neturėjo apčiuopiamo poveikio rinkimų rezultatams savivaldybių lygmeniu.

3.3. Partijų narių skaičiaus ir 2024 m. Seimo rinkimų rezultatų ryšys savivaldybių lygmeniu

Analizuojant 2024 metų Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų rezultatus savivaldybių lygmeniu matyti, kad politinių partijų partinės narystės ryšys su rinkimine sėkme išlieka, tačiau jo pobūdis ir intensyvumas yra gerokai labiau diferencijuoti nei 2020 m. Tai patvirtina tiek regresijos modelių su kintamųjų sąveikomis rezultatai, tiek vizualinė duomenų analizė. (žr. 3 pav. Partijų narių skaičiaus ir balsų dalies daugiamandatėje apygardoje sąsaja savivaldybių lygmeniu (2024 m.)) Bendras regresijos modelis pasižymi aukštu paaiškinamumo lygiu ($R^2 \approx 0,75$), kas rodo, jog partinė priklausomybė ir organizaciniai veiksniai vis dar paaiškina reikšmingą dalį savivaldybių lygmens rinkimų rezultatų variacijos. Vis dėlto, kaip ir 2020 m., didelė šio paaiškinamumo dalis kyla iš struktūrinių skirtumų tarp pačių partijų, o ne iš vienodo partinės narystės poveikio visoms politinėms organizacijoms.

3 pav. Partijų narių skaičiaus ir balsų dalies daugiamandatėje apygardoje sąsaja savivaldybių lygmeniu (2024 m.)

3 pav. pateikta sklaidos diagrama iliustruoja ryšį tarp politinės partijos narių skaičiaus savivaldybėje ir jos gautos balsų dalies 2024 m. Seimo rinkimuose. Vizualinė analizė rodo, kad kai kurių partijų atveju didesnis narių skaičius siejasi su aukštesniais rinkimų rezultatais, tačiau regresijos linijų nuolydžiai ir taškų sklaida atskleidžia, jog šis ryšys tapo mažiau nuoseklus ir labiau priklausomas nuo konkretaus partijos organizacinio modelio. Tai sudaro pagrindą detalesnei partijų tarpusavio skirtumų

analizei, pagrįstai individualiais regresiniais įverčiais (žr. 3 lentelė. Politinių partijų partinės narystės efekto ir bazinio rinkimų rezultatų lygio įverčiai savivaldybių lygmeniu (2024 m.).

3 lentelė. Politinių partijų partinės narystės efekto ir bazinio rinkimų rezultatų lygio įverčiai savivaldybių lygmeniu (2024 m.)

Partija	Interceptas	Narystės efektas
Demokratų sąjunga „Vardan Lietuvos“	8.446643	0.016007860
Laisvės partija	2.379524	0.0410183798
Liberalų sąjūdis	5.436447	0.008949459
Lietuvos lenkų rinkimų akcija-Krikščioniškų šeimų sąjunga	1.263748	0.047514391
Lietuvos liaudies partija	2.445794	0.004222158
Lietuvos regionų partija	3.895999	-0.006653785
Lietuvos socialdemokratų partija	23.446041	0.005284145
Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga	6.700572	0.036267666
Lietuvos žaliųjų partija	1.446400	0.001166832
Nacionalinis susivienijimas	1.826512	0.004409230
Politinė partija Nemuno Aušra	16.894597	0.033447168
Tėvynės sąjunga - Lietuvos krikščionys demokratai	10.122364	0.011173842

3 lentelė. Politinių partijų partinės narystės efekto ir bazinio rinkimų rezultatų lygio įverčiai savivaldybių lygmeniu (2024 m.) pateikti 2024 m. partijų bazinio rinkiminio palaikymo (intercepto) ir partinės narystės efekto įverčiai leidžia aiškiai identifikuoti skirtingas organizacinio veikimo strategijas. Ryškiausias ir stabiliausias partinės narystės poveikis 2024 m. fiksuojamas Lietuvos lenkų rinkimų akcijos - Krikščioniškų šeimų sąjungos atveju. Šios partijos bazinis palaikymas savivaldybėse siekė apie 1,26 proc., tačiau narystės efektas sudarė 0,047, t. y. kiekvienai papildomi 100 partijos narių savivaldybėje statistiškai siejosi su maždaug 4,7 procentinio punkto didesne balsų dalimi. Tai rodo, kad net ir po reikšmingų partinės sistemos transformacijų ši partija išlaikė stipriai lokalizuotą, naryste paremtą mobilizacijos modelį.

Santykinai stiprus partinės narystės ryšys su rinkimų rezultatais 2024 m. taip pat išlieka Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos atveju. Nors šios partijos bazinis palaikymas sumažėjo iki maždaug 6,7 proc., narystės efektas siekė 0,036, rodydamas, kad organizacinė struktūra ir toliau išlieka svarbus rinkiminės sėkmės komponentas. Vis dėlto, palyginti su 2020 m., šis efektas tapo silpnesnis, kas leidžia teigti, jog LVŽS organizacinis pajėgumas 2024 m. buvo mažiau vienareikšmiškai transformuojamas į teritorinę rinkiminę paramą.

Tuo tarpu Tėvynės sąjungos - Lietuvos krikščionių demokratų atveju stebimas aiškus narystės poveikio sumažėjimas. Esant santykinai aukštam baziniam palaikymui savivaldybėse (apie 10,1 proc.), narystės efektas sudarė tik 0,012, rodydamas, kad partinė narystė 2024 m. veikė labiau kaip foninis organizacinis resursas, o ne kaip aktyvus rinkėjų mobilizacijos mechanizmas. Panaši tendencija fiksuojama ir Lietuvos socialdemokratų partijos atveju: nors bazinis palaikymas buvo vienas aukščiausių (apie 23,4 proc.), narystės efektas išliko nedidelis (0,005), kas rodo, jog šios partijos rinkiminę sėkmę labiau lėmė kiti struktūriniai ar politiniai veiksniai.

Kitų politinių partijų - Laisvės partijos, Liberalų sąjūdžio, Nacionalinio susivienijimo ir Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ - atveju partinės narystės efektai 2024 m. yra nedideli ir vizualiai mažai nuoseklūs. Nors kai kurių jų narystės koeficientai išlieka teigiami, jų dydžiai (nuo 0,004 iki 0,009) rodo, kad partinė narystė veikė labiau kaip bendro politinio įsitvirtinimo indikatorius, o ne kaip savarankiškas rinkėjų mobilizacijos instrumentas.

Galiausiai, Lietuvos žaliųjų partijos, Lietuvos liaudies partijos ir Lietuvos regionų partijos atvejais narystės efektas išlieka artimas nuliui arba neigiamos krypties. Tai leidžia teigti, kad 2024 m. šių partijų organizacinė bazė savivaldybėse netapo reikšmingu rinkimų rezultatų veiksnium, o rinkiminė parama buvo labiau atsitiktinė arba priklausoma nuo neorganizacinių aplinkybių.

Į regresinę analizę įtraukus politinių partijų finansavimo kintamąjį, 2024 m. Seimo rinkimų rezultatų ir partinės narystės sąsajos interpretacija tampa atsargesnė ir labiau diferencijuota. Nors daugumos politinių partijų atveju narystės koeficientai išlieka teigiamos krypties, jų dydžiai sumažėja, o daliai partijų tampa labai menki arba nebeturi stabilaus statistinio pagrindo. Tai leidžia daryti išvadą, kad dalis anksčiau nustatyto ryšio tarp partinės narystės ir rinkiminės sėkmės 2024 m. buvo ne tiek tiesioginio narių mobilizacinio poveikio rezultatas, kiek susijusi su finansinių resursų pasiskirstymu savivaldybių lygmeniu.

4 lentelė. Partinės narystės efektų įverčiai pagal politines partijas, kontroliuojant finansavimą.

Partija	Interceptas	Narystės efektas
Demokratų sąjunga „Vardan Lietuvos“	5.632564	0,01127
Laisvės partija	1.566348	0,00323
Liberalų sąjūdis	3.265947	0,00629
Lietuvos lenkų rinkimų akcija-Krikščioniškų šeimų sąjunga	1.144303	0,04690
Lietuvos liaudies partija	2.424292	0,00317
Lietuvos regionų partija	2.805996	-0,00668
Lietuvos socialdemokratų partija	20.704444	0,00346
Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga	1.985458	0,03339
Lietuvos žaliųjų partija	1.142040	-0,00003
Nacionalinis susivienijimas	1.219001	0,00185
Politinė partija Nemuno Aušra	15.552055	0,03279
Tėvynės sąjunga - Lietuvos krikščionys demokratai	7.165496	0,00960

Ši dinamika ypač ryški Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos bei Tėvynės sąjungos - Lietuvos krikščionių demokratų atvejais. LVŽS narystės efektas, kuris modelyje be finansavimo išliko vienas didesnių, įtraukus finansavimo kintamąjį sumažėja iki maždaug $\beta \approx 0,033$. Nors poveikis išlieka teigiamos krypties, jo sumažėjimas leidžia teigti, kad 2024 m. šios partijos rinkiminiai rezultatai savivaldybėse buvo formuojami platesnio organizacinių išteklių komplekso, kuriame finansiniai pajėgumai atliko reikšmingą, galimai tarpininkaujantį vaidmenį. Analogiška tendencija stebima ir TS-LKD atveju: esant santykinai aukštam baziniam palaikymui savivaldybėse (apie 7,2 proc.), narystės efektas sumažėja iki $\beta \approx 0,010$, rodydamas, kad partinė narystė veikė labiau kaip struktūrinis foninis veiksnys, o ne savarankiškas rinkėjų mobilizacijos instrumentas.

Tuo tarpu aiški išimtis iš šio bendro dėsningumo 2024 m. išlieka Lietuvos lenkų rinkimų akcija - Krikščioniškų šeimų sąjunga. Net ir kontroliuojant finansavimo lygį, šios partijos partinės narystės

efektas išlieka vienas didžiausių tarp visų analizuotų politinių organizacijų ($\beta \approx 0,047$). Tai reiškia, kad kiekvienai papildomi 100 partijos narių savivaldybėje statistiškai siejosi su maždaug 4,7 procentinio punkto didesne balsų dalimi, nepriklausomai nuo finansinių išteklių apimties. Šis rezultatas empiriškai patvirtina, jog LLRA-KŠS atveju veikia stipriai lokalizuotas ir socialiai homogeniškas organizacinis modelis, kuriame partinė narystė išlieka santykinai autonomišku rinkėjų mobilizacijos mechanizmu.

Kitų politinių partijų - Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“, Laisvės partijos, Liberalų sąjūdžio ir Nacionalinio susivienijimo - atvejais, įtraukus finansavimą, partinės narystės poveikis tampa nedidelis ir substantiškai ribotos reikšmės (atitinkamai $\beta \approx 0,011$; $\beta \approx 0,003$; $\beta \approx 0,006$ ir $\beta \approx 0,002$). Tai leidžia daryti prielaidą, kad šių partijų organizacinė narystė 2024 m. veikė labiau kaip bendro politinio įsitvirtinimo ar organizacinio buvimo savivaldybėse indikatorius, o ne kaip nuoseklus ir tiesioginis rinkėjų mobilizacijos veiksnys.

Atskirai išsiskiria politinės partijos „Nemuno Aušra“ atvejis. Nors ši politinė organizacija yra palyginti nauja, jos partinės narystės efektas, kontroliuojant finansavimą, išlieka santykinai aukštas ($\beta \approx 0,033$), o bazinis rinkiminis palaikymas savivaldybėse siekia apie 15,6 proc. Tai leidžia manyti, kad šiuo atveju partinė narystė ir aktyvi organizacinė veikla galėjo atlikti reikšmingą vaidmenį konsoliduojant rinkėjų paramą, ypač ankstyvajame partijos institucinės raidos etape.

Galiausiai, Lietuvos žaliųjų partijos, Lietuvos liaudies partijos ir Lietuvos regionų partijos atvejais partinės narystės poveikis išlieka artimas nuliui arba įgauna neigiamos krypties reikšmes nepriklausomai nuo finansavimo kontrolės. Tai patvirtina, kad 2024 m. šių politinių organizacijų organizacinė bazė savivaldybėse netapo reikšmingu rinkimų rezultatų veiksnium, o rinkiminė parama buvo labiau priklausoma nuo neorganizacinių, lokalizuotų ar trumpalaikių politinių aplinkybių.

3.4. Tarpinis apibendrinimas: partinės narystės poveikio pokyčiai 2020-2024 m.

Lyginant 2020 ir 2024 metų Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų rezultatus savivaldybių lygmeniu, matyti tiek struktūrinis tęstinumas, tiek reikšmingi partinės narystės poveikio pokyčiai. Abiem rinkimų ciklais partinė narystė išlieka susijusi su politinių partijų rinkimine sėkme, tačiau 2024 m. šis ryšys tampa aiškiai silpnesnis, labiau diferencijuotas ir labiau priklausomas nuo papildomų organizacinių bei finansinių veiksnių nei 2020 m.

2020 m. analizė parodė, kad partinė narystė daugeliu atvejų veikė kaip reikšmingas teritorinės mobilizacijos instrumentas. Tai ypač ryškiai atsiskleidė organizaciškai stiprių partijų - Lietuvos valstiečių

ir žaliųjų sąjungos, Tėvynės sąjungos - Lietuvos krikščionių demokratų bei Lietuvos lenkų rinkimų akcijos - Krikščioniškų šeimų sąjungos - atvejais. Šiame rinkimų cikle narystės efektai buvo didesni, o jų interpretacija aiškiai siejosi su veikiančiomis teritorinėmis struktūromis ir tiesioginiu narių indėliu į rinkiminę mobilizaciją.

2024 m. rezultatai rodo kitokią dinamiką. Nors kai kurių partijų - ypač LLRA-KŠS ir iš dalies LVŽS - atveju partinė narystė išlieka svarbiu veiksniumi, bendras narystės poveikis tampa silpnesnis ir mažiau nuoseklus. Daugumos tradicinių partijų atveju narystės efektai sumažėja, o aukštas bazinis rinkiminis palaikymas vis dažniau nebesiejamas su stipria narių mobilizacija savivaldybių lygmeniu. Tai ypač akivaizdu TS-LKD ir LSDP atvejais, kur 2024 m. narystė veikia labiau kaip struktūrinis foninis resursas, o ne kaip savarankiškas rinkėjų mobilizacijos mechanizmas.

Abiem laikotarpiais išsiskiria Lietuvos lenkų rinkimų akcijos - Krikščioniškų šeimų sąjungos atvejis. Skirtingai nei kitų partijų, šios politinės organizacijos partinės narystės efektas išlieka stabilus ir didelis tiek 2020, tiek 2024 m., net ir kontroliuojant finansinius išteklius. Tai leidžia kalbėti apie specifinį, stipriai lokalizuotą ir socialiai homogenišką organizacinį modelį, kuriame narystė išlieka santykinai autonomišku rinkėjų mobilizacijos instrumentu.

Papildomas skirtumas tarp rinkimų ciklų atsiskleidžia į regresijos modelius įtraukus finansavimo kintamąjį. 2020 m. finansavimas reikšmingai susilpnino dalį narystės efektų, tačiau 2024 m. šis tarpininkavimo vaidmuo tampa dar ryškesnis. Tai leidžia daryti išvadą, kad per ketverių metų laikotarpį dalis politinių partijų organizacinės galios transformavosi iš narių skaičiumi grįstos mobilizacijos į labiau finansais ir instituciniais resursais paremtą rinkiminę strategiją.

3.5. Partinės narystės kaip savarankiško organizacinio resurso vertinimas, kontroliuojant finansavimą ir personalizaciją (2020 m.)

Siekiant įvertinti, ar partinė narystė 2020 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimuose veikė kaip savarankiškas politinių partijų organizacinis resursas, analogiškai kaip ir 2024 m. analizėje buvo taikomi OLS regresijos modeliai, kuriuose partinės narystės poveikis vertinamas kartu su politinių partijų finansavimo ir personalizacijos kintamaisiais. Pastaroji, kaip ir ankstesniuose skyriuose, operacionalizuojama per vienmandatėse apygardose pasiektus rezultatus, atspindinčius individualių kandidatų politinį kapitalą ir personalizuotos mobilizacijos potencialą. Toks modeliavimas leidžia atskirti

tiesioginį partinės narystės poveikį nuo kitų organizacinių ir struktūrinių veiksnių bei įvertinti, ar narystė 2020 m. veikė kaip autonomiškas rinkėjų mobilizacijos mechanizmas savivaldybių lygmeniu.

5 lentelė. Partinės narystės poveikis 2020 m. Seimo rinkimų rezultatams savivaldybių lygmeniu, kontroliuojant finansavimą ir personalizaciją pateikiami partinės narystės efektų įverčiai pagal politines partijas 2020 m. Seimo rinkimuose, kontroliuojant finansavimą ir vienmandatės rezultatus. Lentelėje nurodomi partinės narystės koeficientai ir jų statistinis reikšmingumas, leidžiantys palyginti skirtingų politinių organizacijų organizacinio veikimo modelius.

5 lentelė. Partinės narystės poveikis 2020 m. Seimo rinkimų rezultatams savivaldybių lygmeniu, kontroliuojant finansavimą ir personalizaciją

Partija	Narystės efektas	Reikšmingumas
Laisvės partija	0,0057	< 0,001
Liberalų sąjūdis	0,0048	0,025
Lietuvos lenkų rinkimų akcija-Krikščioniškų šeimų sąjunga	0,0621	< 0,001
Lietuvos liaudies partija	-0,0004	0,192
Lietuvos socialdemokratų partija	0,0053	0,003
Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga	0,0204	0,109
Lietuvos žaliųjų partija	-0,0002	0,782
Nacionalinis susivienijimas	0,0018	0,026
Tėvynės sąjunga - Lietuvos krikščionys demokratai	0,0054	0,012

Empiriniai rezultatai rodo, kad 2020 m. partinė narystė daugeliu atvejų išliko statistiškai reikšmingu rinkiminės sėkmės veiksniu, net ir kontroliuojant finansinius bei personalizuotos mobilizacijos aspektus. Ryškiausias ir stabiliausias partinės narystės poveikis nustatytas Lietuvos lenkų rinkimų akcijos - Krikščioniškų šeimų sąjungos atveju ($\beta \approx 0,0621$; $p < 0,001$). Tai reiškia, kad kiekvieni papildomi 100 partijos narių savivaldybėje statistiškai siejosi su daugiau nei 6 procentiniais punktais didesne balsų dalimi, nepriklausomai nuo finansinių išteklių ar vienmandatėse apygardose pasiektų

rezultatų. Šis rezultatas patvirtina stipriai lokalizuotą, narystę grįstą ir socialiai homogenišką šios partijos organizacinį modelį, kuriame partinė narystė veikė kaip aiškiai autonomiškas mobilizacijos instrumentas.

Santykinai reikšmingas partinės narystės poveikis 2020 m. taip pat fiksuojamas Laisvės partijos, Liberalų sąjūdžio, Lietuvos socialdemokratų partijos ir Tėvynės sąjungos - Lietuvos krikščionių demokratų atvejais. Šių partijų narystės koeficientai yra panašaus dydžio ($\beta \approx 0,005-0,006$) ir statistiškai reikšmingi ($p < 0,05$), leidžiantys teigti, kad partinė narystė 2020 m. veikė kaip papildomas, bet nuoseklus rinkėjų mobilizacijos veiksnys, integruotas į platesnį organizacinių ir politinių resursų derinį.

Nacionalinio susivienijimo atveju partinės narystės efektas išlieka nedidelis, tačiau statistiškai reikšmingas ($\beta \approx 0,0018$; $p \approx 0,026$), rodydamas ribotą, bet egzistuojantį organizacinės mobilizacijos potencialą. Tuo tarpu Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos atveju, nors narystės koeficientas yra santykinai didesnis ($\beta \approx 0,0204$), jis nėra statistiškai reikšmingas ($p \approx 0,109$), kas leidžia manyti, jog 2020 m. šios partijos rinkiminę sėkmę savivaldybių lygmeniu labiau lėmė kiti veiksniai nei formalus partinės narystės mastas.

Galiausiai, Lietuvos žaliųjų partijos ir Lietuvos liaudies partijos atvejais partinės narystės poveikis 2020 m. yra artimas nuliui ir statistiškai nereikšmingas ($p > 0,1$). Tai rodo, kad šių politinių organizacijų organizacinė bazė savivaldybėse nebuvo pakankamai išplėtotą ar aktyvi, kad partinė narystė galėtų veikti kaip savarankiškas rinkėjų mobilizacijos resursas.

3.6. Partinės narystės kaip savarankiško organizacinio resurso vertinimas, kontroliuojant finansavimą ir personalizaciją (2024 m.)

Šiame poskyryje siekiama įvertinti, ar partinė narystė 2024 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimuose išlieka savarankišku politinių partijų organizaciniu resursu, galinčiu daryti tiesioginę įtaką rinkimų rezultatams savivaldybių lygmeniu, kai kartu kontroliuojami kiti reikšmingi veiksniai - politinių partijų finansavimas ir kandidatų personalizacija. Pastaroji operacionalizuojama per vienmandatėse apygardose pasiektus rezultatus, kurie Lietuvos politiniame kontekste atspindi individualių kandidatų žinomumą, politinį kapitalą ir asmeninį rinkėjų mobilizacijos potencialą.

Empirinė analizė grindžiama OLS regresijos modeliais, kuriuose partinės narystės efektas vertinamas kartu su finansavimo ir vienmandatės kintamaisiais. Toks modeliavimas leidžia atskirti tiesioginį partinės narystės poveikį nuo kitų organizacinių ir struktūrinių resursų, taip suteikiant galimybę įvertinti, ar narystė veikia kaip autonomiškas rinkėjų mobilizacijos mechanizmas. 6 lentelė. Partinės

narystės poveikis 2024 m. Seimo rinkimų rezultatams savivaldybių lygmeniu, kontroliuojant finansavimą ir personalizaciją pateikiami partinės narystės koeficientai pagal politines partijas, kartu nurodant jų statistinį reikšmingumą.

6 lentelė. Partinės narystės poveikis 2024 m. Seimo rinkimų rezultatams savivaldybių lygmeniu, kontroliuojant finansavimą ir personalizaciją

Partija	Narystės efektas	Reikšmingumas
Demokratų sąjunga „Vardan Lietuvos“	0,0027	0,534
Laisvės partija	0,0024	0,053
Liberalų sąjūdis	0,0048	0,017
Lietuvos lenkų rinkimų akcija-Krikščioniškų šeimų sąjunga	-0,0157	< 0,001
Lietuvos liaudies partija	0,0029	0,559
Lietuvos regionų partija	0,0020	-0,00668
Lietuvos socialdemokratų partija	-0,0027	0,0039
Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga	0,0140	0,011
Lietuvos žaliųjų partija	0,0009	0,180
Nacionalinis susivienijimas	0,0029	0,0025
Politinė partija Nemuno Aušra	-0,0058	0,00033
Tėvynės sąjunga - Lietuvos krikščionys demokratai	0,0042	0,00072

Bendras rezultatų vaizdas rodo, kad į regresinius modelius įtraukus finansavimo ir vienmandatės rezultatų kintamuosius, partinės narystės poveikis daugumai politinių partijų tampa silpnesnis arba statistiškai nereikšmingas. Tai leidžia teigti, kad 2024 m. partinės narystės ir rinkiminės sėkmės ryšys dažniausiai nėra savarankiškas, o veikia platesniame organizacinių ir kampanijos veiksmų kontekste.

Kitaip tariant, dalis anksčiau fiksuoto partinės narystės efekto gali būti paaiškinama tuo, kaip partijos paskirsto finansinius ir organizacinius resursus tarp skirtingų rinkimų sistemos dalių.

Vis dėlto empiriniai rezultatai leidžia identifikuoti ir aiškias išimtis. Ryškiausias atvejis yra Lietuvos lenkų rinkimų akcija - Krikščioniškų šeimų sąjunga, kurios partinės narystės koeficientas 2024 m. išlieka statistiškai reikšmingas, tačiau tampa neigiamos krypties ($\beta \approx -0,0157$; $p < 0,001$). Šį rezultatą būtina interpretuoti atsižvelgiant į modelio specifikaciją. Kadangi analizėje kontroliuojami vienmandatėse apygardose pasiekti rezultatai, partinės narystės koeficientas šiuo atveju atspindi ryšį su balsų dalimi daugiamandatėje apygardoje esant panašiam kandidatų pasirodymui vienmandatėse. Tai reiškia, kad savivaldybėse, kuriose LLRA-KŠS turi didesnę partinę narystę, tačiau vienmandatininkų rezultatai yra panašūs, didesnė organizacinių resursų koncentracija gali būti susijusi su stipresniu dėmesiu vienmandatėms apygardoms, o ne su proporcingu balsų augimu daugiamandatėje apygardoje.

Papildomai pažymėtina, kad LLRA-KŠS partinės narystės geografinė koncentracija, ypač Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono savivaldybėse, gali prisidėti prie neigiamo koeficiento susiformavimo, nes šiose teritorijose partija disponuoja itin tankia organizacine baze, tačiau susiduria su didesne politine konkurencija daugiamandatėje apygardoje. Todėl neigiamas partinės narystės koeficientas neturėtų būti interpretuojamas kaip organizacinio silpnėjimo ar mobilizacijos stokos požymis.

Svarbu pabrėžti, kad nors LLRA-KŠS partinės narystės poveikis 2024 m. išlieka statistiškai reikšmingas, jo krypties pasikeitimas, palyginti su 2020 m. modeliais, rodo, jog šio ryšio pobūdis nėra stabilus laike. Tai leidžia teigti, kad partinės narystės reikšmė šios partijos rinkiminiais rezultatams priklauso nuo konkretaus rinkimų ciklo ir nuo to, kaip organizaciniai resursai paskirstomi tarp vienmandatės ir daugiamandatės rinkimų dalių.

Santykinai reikšmingas partinės narystės poveikis 2024 m. išlieka ir Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos atveju ($\beta \approx 0,0140$; $p \approx 0,011$). Tai rodo, kad šios partijos organizacinė struktūra ir narių tinklas vis dar prisideda prie rinkiminės paramos savivaldybėse, tačiau šio poveikio sumažėjimas, palyginti su modeliais be kontrolinių kintamųjų, leidžia teigti, jog organizacinė mobilizacija 2024 m. buvo integruota į platesnį finansinių ir kandidatų pasirodymo veiksnių derinį. Partinė narystė šiuo atveju išlieka svarbi, tačiau nebėra vienintelis ar dominuojantis rinkiminės sėkmės veiksnys.

Didžiųjų sisteminių partijų - Tėvynės sąjungos - Lietuvos krikščionių demokratų ir Lietuvos socialdemokratų partijos - atvejais partinės narystės koeficientai, kontroliuojant finansavimą ir vienmandatės rezultatus, tampa nedideli, nors kai kuriais atvejais išlieka statistiškai reikšmingi

(atitinkamai $\beta \approx 0,0042$; $p < 0,001$ ir $\beta \approx -0,0027$; $p \approx 0,004$). Tai leidžia teigti, kad 2024 m. šių partijų rinkiminė sėkmė savivaldybėse buvo grindžiama labiau instituciniais, reputaciniais ir politinio stabilumo veiksniais, o partinė narystė veikė labiau kaip bendro organizacinio įsitvirtinimo indikatorius, o ne kaip savarankiškas rinkėjų mobilizacijos instrumentas.

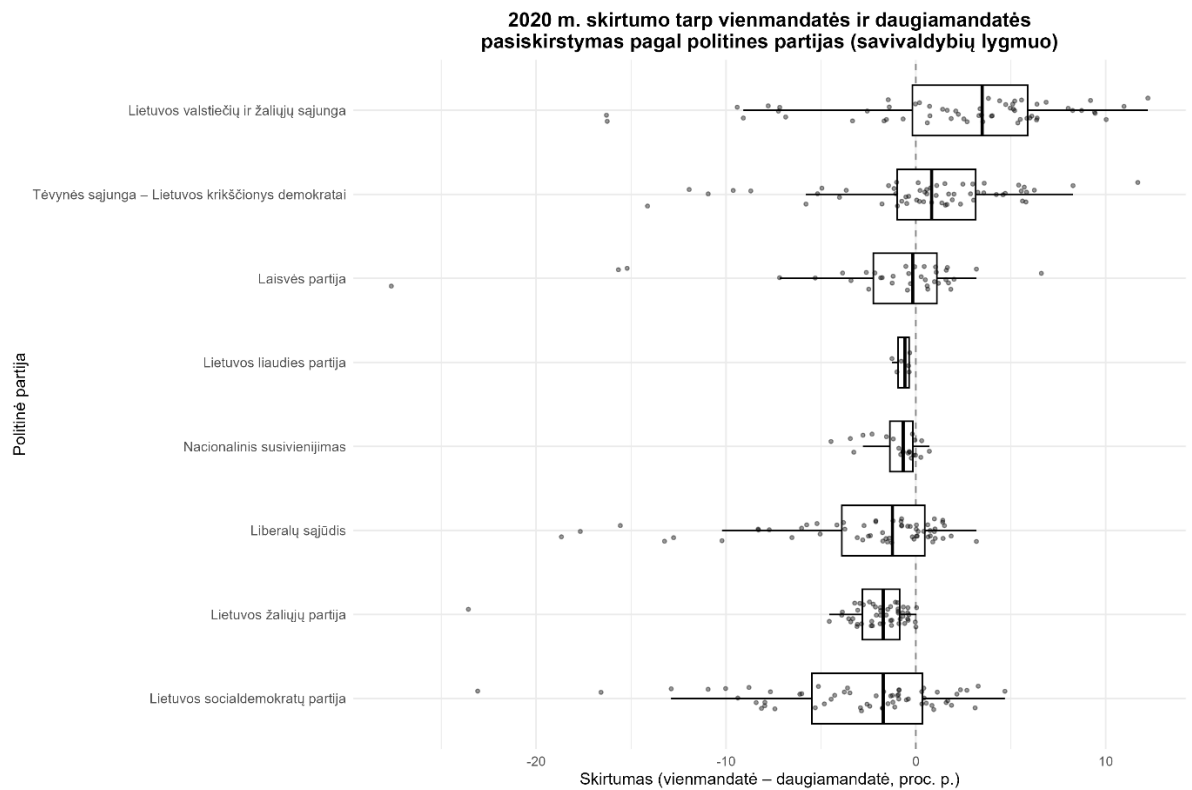
Kitų politinių partijų - Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“, Laisvės partijos, Liberalų sąjūdžio, Nacionalinio susivienijimo, Lietuvos žaliųjų partijos, Lietuvos regionų partijos ir Lietuvos liaudies partijos - atvejais partinės narystės poveikis, kontroliuojant finansavimą ir vienmandatės rezultatus, yra labai nedidelis arba statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Tai rodo, kad šių politinių organizacijų rinkiminė sėkmė 2024 m. savivaldybėse buvo labiau priklausoma nuo kampanijos konteksto, kandidatų pasirodymo ar finansinių išteklių, o ne nuo nuosekliai veikiančios teritorinės organizacinės bazės.

Atskiras dėmesys skirtinas politinės partijos „Nemuno Aušra“ atvejui. Nors ši politinė organizacija yra palyginti nauja, jos partinės narystės koeficientas, kontroliuojant finansavimą ir vienmandatės rezultatus, išlieka statistiškai reikšmingas ir neigiamos krypties ($\beta \approx -0,0058$; $p < 0,001$). Tai leidžia teigti, kad šiuo atveju partinė narystė nebuvo tiesiogiai transformuojama į proporcingą balsų augimą daugiамandatėje apygardoje, o rinkimų rezultatus labiau lėmė kandidatų pasirodymas vienmandatėse apygardose ir su tuo susiję kampanijos veiksniai. Vis dėlto šis rezultatas neturėtų būti interpretuojamas kaip organizacinio silpnumo požymis, o veikiau kaip šios partijos rinkiminės strategijos specifikos atspindys.

3.8. Vienmandatės ir daugiамandatės rezultatų skirtumai 2020 ir 2024 m.: personalizacijos dinamika mišrioje rinkimų sistemoje

Šiame poskyryje analizuojami politinių partijų pasirodymo vienmandatėse ir daugiамandatėje apygardose skirtumai 2020 ir 2024 metų Lietuvos Respublikos Seimo rinkimuose, siekiant palyginti šių skirtumų pasiskirstymą savivaldybių lygmeniu mišrioje rinkimų sistemoje. Skirtumo rodiklis apibrėžiamas kaip vienmandatėje apygardoje gauto rezultato ir daugiамandatėje apygardoje gautos balsų dalies skirtumas. Šis rodiklis leidžia įvertinti, ar partijų pasirodymas vienmandatėse apygardose sistemingai nukrypsta nuo jų bendro rinkiminio palaikymo, fiksuojamo proporcinėje rinkimų sistemos dalyje.

Teigiamos šio rodiklio reikšmės reiškia santykinai geresnį kandidatų pasirodymą vienmandatėse apygardose, palyginti su partijos rezultatais daugiamandatėje apygardoje, o neigiamos reikšmės rodo didesnę partijų sąrašų palaikymą proporcinėje rinkimų sistemos dalyje.

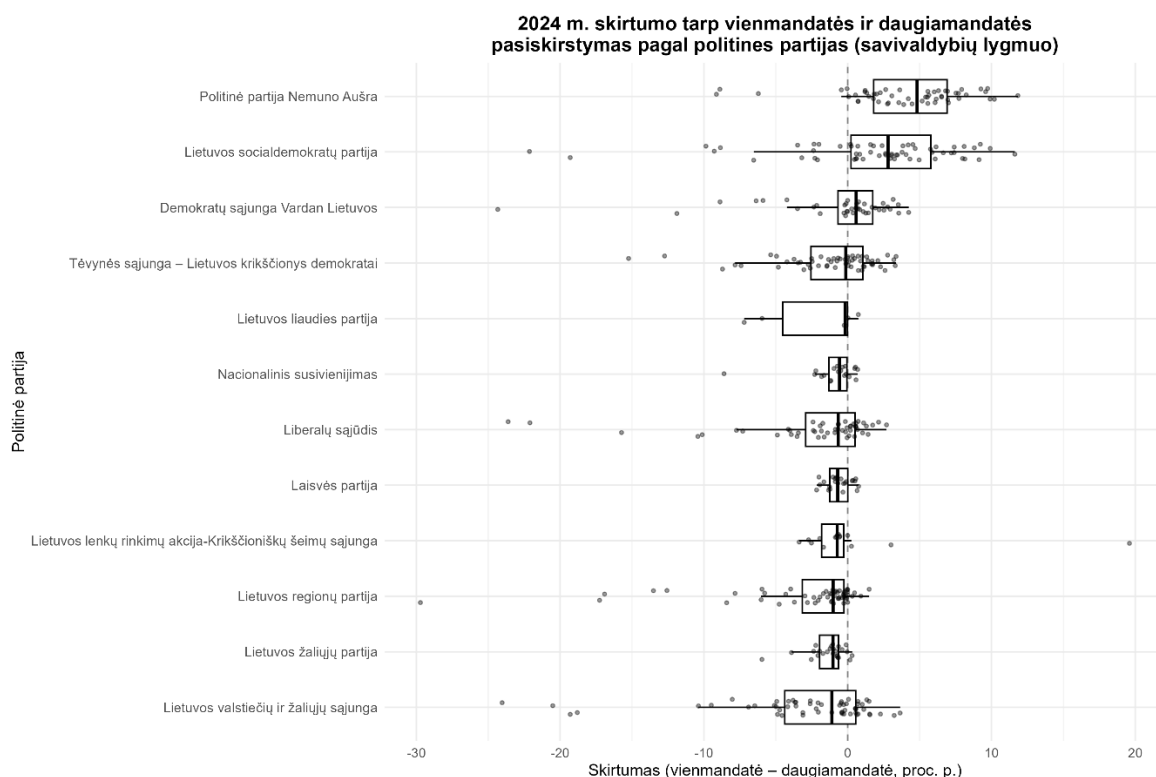

4 pav. 2020 skirtumo tarp vienmandatės ir daugiamandatės rinkimų dalies pasiskirstymas pagal politines partijas (savivaldybių lygmuo)

2020 m. rinkimų duomenys rodo, kad daugumos politinių partijų atveju skirtumas tarp vienmandatės ir daugiamandatės apygardos rezultatų savivaldybių lygmeniu išlieka gana nuosaikus ir telkiasi apie nulį (žr. 4 pav. 2020 skirtumo tarp vienmandatės ir daugiamandatės rinkimų dalies pasiskirstymas pagal politines partijas (savivaldybių lygmuo)). Tai leidžia teigti, jog daugeliu atveju kandidatų pasirodymas vienmandatėse apygardose iš esmės atitiko partijų rinkiminį palaikymą daugiamandatėje apygardoje, be ryškios kryptingos deformacijos vienos ar kitos rinkimų sistemos dalies naudai.

Vis dėlto ši bendra tendencija nėra visiškai homogeniška. Kai kurių didžiųjų partijų, ypač Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos, o kiek mažesniu mastu ir Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų, atvejais matomas nuoseklus skirtumo medianos pasislinkimas į teigiamą pusę. Tai rodo, kad šių partijų kandidatai savivaldybių lygmeniu vienmandatėse apygardose vidutiniškai pasirodė šiek tiek geriau nei jų partijų rezultatai daugiamandatėje apygardoje.

Nors šis efektas nėra pakankamai ryškus, kad būtų galima kalbėti apie bendrą sisteminių vienmandatės rinkimų dalies pranašumą, jis leidžia kelti prielaidą apie galimus partinius ar kontekstinius veiksnius, lemiančius santykinai sėkmingesnę tam tikrų partijų kandidatų pasirodymą vienmandatėse apygardose.

5 pav. 2024 skirtumo tarp vienmandatės ir daugiamandatės rinkimų dalies pasiskirstymas pagal politines partijas (savivaldybių lygmuo)

2024 metų rinkimų rezultatai atskleidžia labiau heterogenišką skirtumo tarp vienmandatės ir daugiamandatės pasiskirstymo vaizdą savivaldybių lygmeniu (žr. 5 pav. 2024 skirtumo tarp vienmandatės ir daugiamandatės rinkimų dalies pasiskirstymas pagal politines partijas (savivaldybių lygmuo)). Lyginant su 2020 m., dalies politinių partijų atveju matoma didesnė skirtumo sklaida ir ryškesni teigiami nuokrypiai atskirose savivaldybėse, kas rodo, jog kandidatų pasirodymas vienmandatėse apygardose tapo mažiau tolygus teritoriniu požiūriu. Tačiau daugumos partijų skirtumo medianos ir šiame rinkimų cikle išlieka arti nulio, todėl grafikai nesudaro pagrindo teigti apie bendrą ar visuotinio pobūdžio poslinkį vienmandatės sistemos naudai.

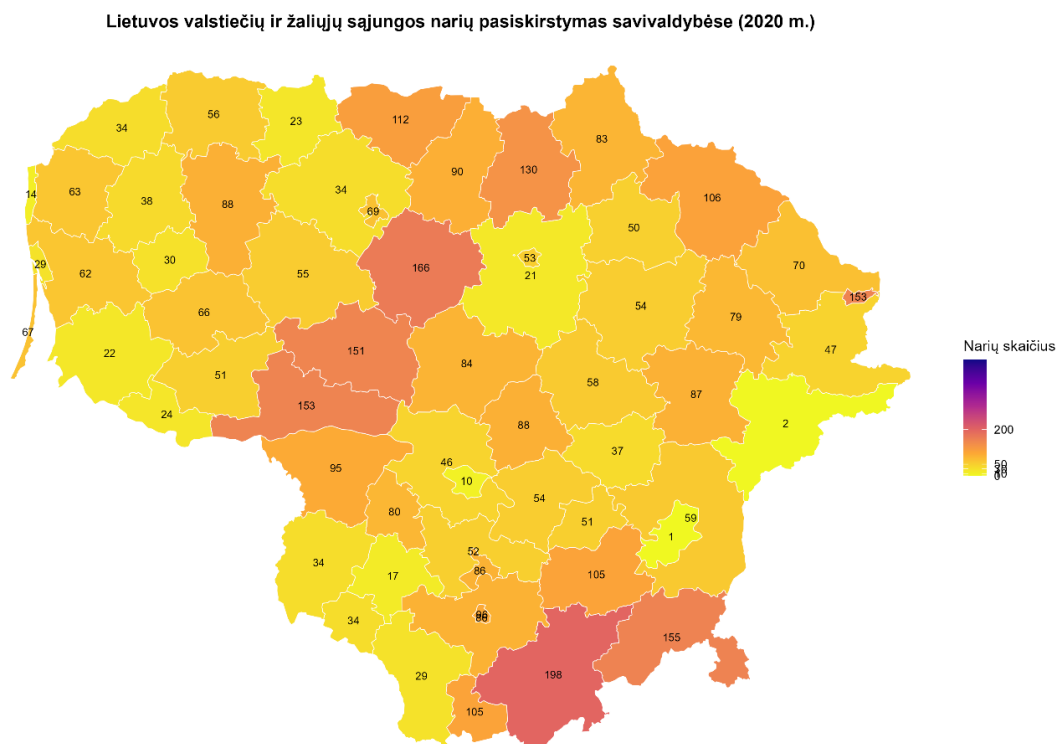
Ryškiausias nuokrypis 2024 m. fiksuojamas politinės partijos „Nemuno Aušra“ atveju. Šios partijos skirtumo pasiskirstymas daugelyje savivaldybių pasislenka į teigiamų reikšmių pusę, rodydamas, kad kandidatų pasirodymas vienmandatėse apygardose dažniau buvo geresnis nei būtų galima tikėtis pagal partijos rezultatus daugiamandatėje apygardoje (žr. 5 pav. 2024 skirtumo tarp vienmandatės ir daugiamandatės rinkimų dalies pasiskirstymas pagal politines partijas (savivaldybių lygmuo). Tuo tarpu Lietuvos lenkų rinkimų akcijos - Krikščioniškų šeimų sąjungos atveju skirtumo pasiskirstymas išlieka koncentruotas aplink nulį, patvirtindamas santykinai stabilų ir nuoseklų šios partijos pasirodymą abiejose rinkimų sistemos dalyse.

Apibendrinant galima teigti, kad vienmandatės ir daugiamandatės rezultatų skirtumų analizė savivaldybių lygmeniu atskleidžia nevienodą politinių partijų pasirodymo nuoseklumą skirtingose rinkimų sistemos dalyse. Nors 2024 m. duomenys rodo didesnę rezultatų heterogeniškumą ir ryškesnius nuokrypius atskirų partijų atveju, ši analizė nesudaro empirinio pagrindo kalbėti apie aiškų ar sisteminių struktūrinį poslinkį Lietuvos mišrioje rinkimų sistemoje.

4. LVŽS skilimo ir „Vardan Lietuvos“ susiformavimo poveikis organizaciniams resursams ir rinkimų rezultatams

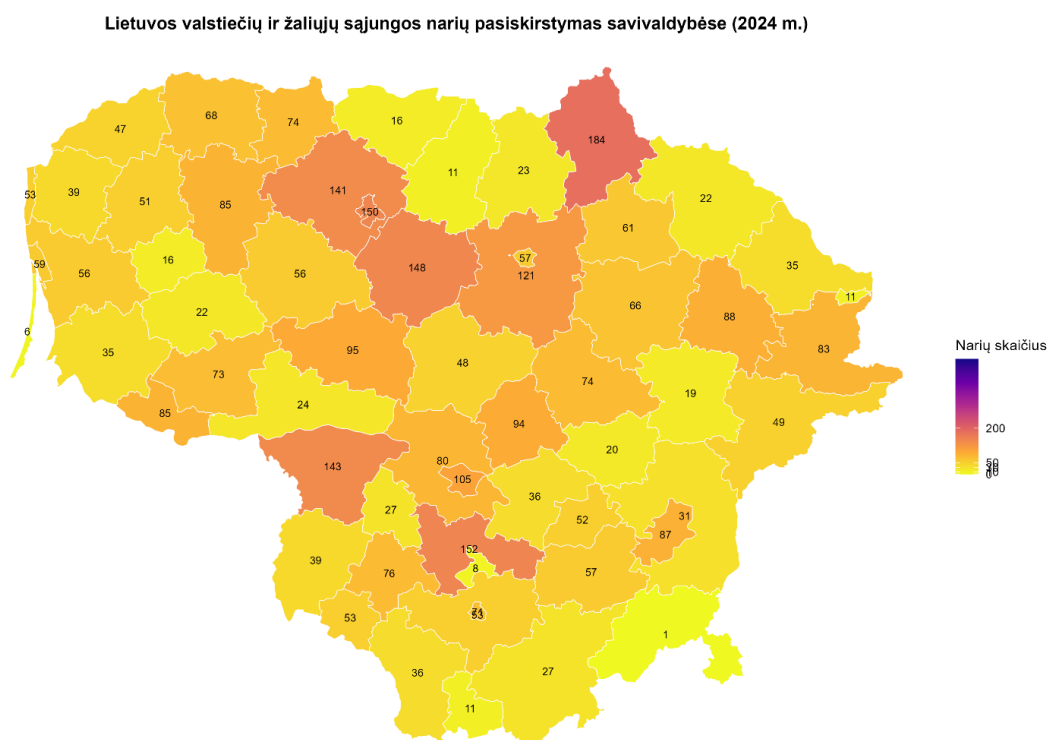
Šiame skyriuje analizuojamas Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos (LVŽS) skilimo ir naujos politinės organizacijos - Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ - susiformavimo poveikis politinių partijų organizaciniams resursams ir rinkimų rezultatams savivaldybių lygmeniu. Šis politinis lūžis, įvykęs tarp 2020 ir 2024 metų Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų, sudaro išskirtinę empirinę situaciją, leidžiančią įvertinti, kaip organizacinės struktūros fragmentacija, narių persiskirstymas ir naujų politinių darinių atsiradimas keičia partijų konkurencingumą mišrioje rinkimų sistemoje.

LVŽS iki 2020 m. buvo viena organizaciškai stipriausių politinių partijų Lietuvoje, pasižymėjusi tankiu teritoriniu narių tinklu, išplėta vietinių skyrių sistema ir gebėjimu transformuoti partinę narystę į rinkiminę paramą savivaldybių lygmeniu. Tačiau po 2020 m. rinkimų kilę vidiniai konfliktai ir dalies partijos elito atsiskyrimas lėmė organizacinį skilimą, kurio rezultatas - Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ susiformavimas. Šis procesas sudarė prielaidas reikšmingiems organizacinių resursų persiskirstymams, ypač regionuose, kuriuose buvę LVŽS lyderiai turėjo stiprų politinį ir asmeninį kapitalą.

6 pav. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos narių teritorinis pasiskirstymas savivaldybėse 2020m

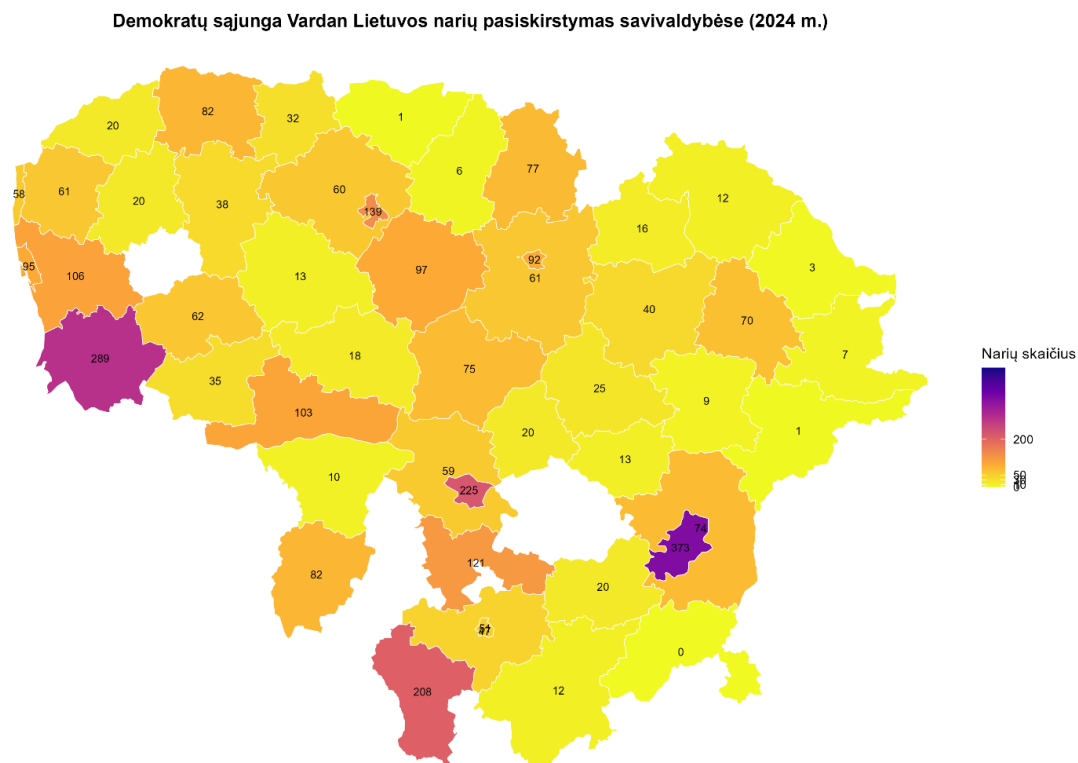
LVŽS narių pasiskirstymo savivaldybėse analizė atskleidžia gana tolygią ir organizaciškai stiprią partijos struktūrą 2020 m. (žr. 6 pav. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos narių teritorinis pasiskirstymas savivaldybėse 2020m Daugelyje savivaldybių fiksuojamas vidutinis arba aukštesnis nei vidutinis partijos narių skaičius, o kai kuriose teritorijose - ypač Pietų ir Vidurio Lietuvoje - narių koncentracija yra santykinai didesnė, palyginti su kitomis savivaldybėmis. Toks teritorinis pasiskirstymas rodo giliai įsišaknijusią vietinę organizacinę struktūrą, leidusią LVŽS veikti kaip masinei partijai, turinčiai mobilizacinį potencialą savivaldybių lygmeniu.

7 pav. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos narių teritorinis pasiskirstymas savivaldybėse 2024m

2024 m. LVŽS narių pasiskirstymo savivaldybėse žemėlapis rodo aiškius organizacinės bazės pokyčius ir jos fragmentaciją (žr. 7 pav. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos narių teritorinis pasiskirstymas savivaldybėse 2024m Nors kai kuriose savivaldybėse partija išlaikė santykinai aukštą narių skaičių, bendras teritorinis vaizdas tampa mažiau vientisas, o dalyje regionų fiksuojamas akivaizdus narių sumažėjimas. Šie pokyčiai leidžia teigti, kad LVŽS skilimas turėjo ne tik politinių, bet

ir tiesioginių organizacinių pasekmių, silpninančių partijos gebėjimą veikti kaip centralizuotą ir nuosekliai funkcionuojančią organizaciją.

8 pav. Demokratų sąjunga Vardan Lietuvos narių teritorinis pasiskirstymas savivaldybėse 2024m.

Tuo pat metu Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ narių pasiskirstymas 2024 m. pasižymi ryškiu teritoriniu selektyvumu (žr. 8 pav. Demokratų sąjunga Vardan Lietuvos narių teritorinis pasiskirstymas savivaldybėse 2024m. Skirtingai nei LVŽS ankstesniu laikotarpiu, ši politinė organizacija neformavo tolygios nacionalinės organizacinės struktūros, o koncentravosi konkrečiose savivaldybėse, kuriose buvę LVŽS politikai turėjo stiprias asmenines pozicijas, administracinę patirtį ar vietinių politinių tinklų palaikymą. Tai leidžia teigti, kad „Vardan Lietuvos“ atveju partinė narystė veikė labiau kaip personalizuotų politinių tinklų tęsinys, o ne kaip savarankiškas ir centralizuotas organizacinis resursas.

Šie organizaciniai pokyčiai tiesiogiai atsispindi ir rinkimų rezultatų dinamikoje. Kaip parodyta ankstesniuose empirinės analizės poskyriuose, 2024 m. LVŽS partinės narystės poveikis rinkimų rezultatams savivaldybių lygmeniu išlieka teigiamas, tačiau tampa silpnesnis ir labiau priklausomas nuo papildomų veiksnių, tokių kaip finansiniai resursai ir personalizuota kandidatų mobilizacija (žr. 3.5 ir 3.8 poskyrius). Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ atvejis atskleidžia dar ryškesnę personalizacijos

aspektą - partijos rinkiminė sėkmė daugeliu atvejų siejama su konkrečių kandidatų žinomumu, o ne su plačiai išplėtotą teritorinę organizaciją (žr. 8 pav. Demokratai sujungta Vardan Lietuvos narių teritorinis pasiskirstymas savivaldybėse 2024m.

Apibendrinant galima teigti, kad LVŽS skilimas ir „Vardan Lietuvos“ susiformavimas turėjo reikšmingą poveikį Lietuvos politinių partijų organizaciniams resursams. Šis procesas ne tik susilpnino vienos iš organizaciškai stipriausių tradicinių partijų struktūrą, bet ir paskatino labiau personalizuoto, fragmentuoto ir teritoriniu požiūriu selektyvaus organizacinio modelio atsiradimą. Empiriniai duomenys rodo, kad 2020-2024 m. laikotarpiu Lietuvos partinė sistema patyrė ne tik politinės konkurencijos, bet ir organizacinės logikos transformaciją, kurioje partinė narystė vis dažniau praranda savarankiško rinkėjų mobilizacijos resurso statusą.

IŠVADOS

Pirma, tyrimas parodė, kad politinių partijų partinė narystė Lietuvos savivaldybėse yra susijusi su jų rinkimų rezultatais, tačiau šio ryšio stiprumas 2020-2024 m. laikotarpiu sumažėjo. 2020 m. Seimo rinkimuose partinė narystė dažniau veikė kaip reikšmingas rinkėjų mobilizacijos veiksnys, o 2024 m. jos poveikis tapo silpnesnis ir labiau priklausomas nuo kitų organizacinių išteklių.

Antra, partinės narystės poveikis rinkimų rezultatams nėra vienodas visoms politinėms partijoms. Stipriausias ir stabiliausias ryšys abiem rinkimų ciklais nustatytas Lietuvos lenkų rinkimų akcijos - Krikščioniškų šeimų sąjungos atveju, kur partinė narystė veikia kaip lokalizuotas ir santykinai savarankiškas mobilizacijos mechanizmas. Tuo tarpu daugumos kitų partijų atveju narystė veikia labiau kaip bendro organizacinio įsitvirtinimo indikatorius.

Trečia, politinių partijų finansavimas reikšmingai keičia partinės narystės poveikio interpretaciją. Į regresinius modelius įtraukus finansavimo kintamąjį, dalies partijų partinės narystės efektai sumažėjo arba tapo statistiškai nereikšmingi. Tai leidžia manyti, kad partinė narystė ir finansiniai ištekliai savivaldybių lygmeniu dažnai yra tarpusavyje susiję, o rinkiminę sėkmę lemia jų sąveika: stipresnės vietinės organizacijos gali turėti tiek didesnę narių skaičių, tiek palankesnes sąlygas finansiniams resursams pritraukti ir paskirstyti.

Ketvirta, vienmandatėse rinkimų apygardose 2024 m. stebimas didesnis politinių partijų pasirodymo nevienalytiškumas savivaldybių lygmeniu, palyginti su 2020 m. Skirtumų tarp vienmandatės ir daugiamandatės rezultatų analizė rodo, kad dalies politinių partijų atveju kandidatų rezultatai vienmandatėse apygardose dažniau nukrypo nuo jų pasirodymo daugiamandatėje apygardoje, tačiau šie nuokrypiai nebuvo sistemingi ar vienakrypčiai visų partijų mastu. Tai leidžia teigti, kad kandidatų individualūs veiksniai galėjo turėti reikšmės atskirose savivaldybėse, tačiau grafikai nesudaro pagrindo kalbėti apie jų savarankišką ar dominuojantį vaidmenį, atsietą nuo partinių organizacinių kontekstų.

Penkta, Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos skilimas ir Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ susiformavimas turėjo aiškų poveikį organizaciniams resursams. LVŽS prarado dalį organizacinio vientisumo ir teritorinio nuoseklumo, o „Vardan Lietuvos“ rinkiminė sėkmė daugeliu atvejų buvo grindžiama personalizuota mobilizacija, o ne plačiai išplėtotą partinę narystę.

Šešta, 2020-2024 m. laikotarpiu Lietuvos partinėje sistemoje ryškėja poslinkis nuo narystės ir vietinių skyrių tinklu grįstos mobilizacijos link labiau finansais ir personalizacija paremtų rinkimų

strategijų. Partinė narystė vis dažniau tampa pagalbiniu organizaciniu resursu, o ne savarankišku rinkėjų mobilizacijos veiksmu.

Septinta, tyrimas leidžia daryti išvadą, kad partinė narystė Lietuvoje išlieka reikšminga tik tam tikromis sąlygomis - kai ji yra integruota į veikiančią teritorinę organizaciją ir papildoma kitais organizaciniais resursais. Daugeliu atvejų partinė narystė viena pati nebėra pakankama užtikrinti rinkiminę sėkmę.

Apibendrinant šį darbą galima teigti, kad politinių partijų organizaciniai resursai Lietuvos Respublikos Seimo rinkimuose išlieka svarbūs, tačiau 2020-2024 m. laikotarpiu pastebimi jų reikšmės ir veikimo mechanizmų pokyčių požymiai. Empirinė 2020 ir 2024 m. rinkimų analizė parodė, jog partinė narystė neveikia kaip universali ir visoms partijoms vienodai svarbi rinkėjų mobilizacijos priemonė. Daugeliu atvejų jos reikšmė priklauso nuo finansinių išteklių paskirstymo, kandidatų personalizacijos ir konkretaus partijos organizacinio modelio.

Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad Lietuvos mišrioje rinkimų sistemoje atsiskleidžia tam tikri rinkiminės mobilizacijos formų kaitos požymiai, susiję su kolektyvinės, narystės ir vietiniais skyriais grįstos mobilizacijos reikšmės mažėjimu bei didesniu individualių ir finansinių veiksmų vaidmeniu kai kuriuose politinės konkurencijos kontekstuose. Šios tendencijos ypač aiškiai atsiskleidžia analizuojant LVŽS skilimo ir Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ susiformavimo atvejį, kuris parodo, kaip organizaciniai resursai gali būti reorganizuojami ir perkonfigūruojami, nebūtinai išlaikant proporcingą teritorinės narystės struktūrą.

Šis darbas prisideda prie Lietuvos politologinių tyrimų, empiriškai pagrįsdamas, kad partinė narystė šiandien veikia selektyviai - kaip savarankiškas mobilizacijos resursas ji išlieka tik specifinėse organizacinėse ir teritorinėse nišose, o daugumoje atvejų tampa platesnio politinių resursų komplekso dalimi. Tokios išvados sudaro prielaidas tolesniems tyrimams, nagrinėjantiems ilgalaikes partinių organizacijų transformacijas ir jų poveikį demokratinės atstovybės kokybei Lietuvoje.

Literatūros sarašas

- Bale, T., Webb, P., & Poletti, M. (2020). *Footsoldiers: Political party membership in the 21st century*. London: Routledge.
- Bolleyer, N. (2013). *New parties in old party systems: Persistence and decline in seventeen democracies*. Oxford: Oxford University Press. Prieiga per internetą: <https://academic.oup.com/book/35360>
- Butkevičienė, E., Vaidelytė, E., & Žvaliauskas, G. (2015). Ideologija ir partinė veikla: Lietuvos partijų lyderių požiūris. *Politologija*, 2(54), 34-56.
- Downs, A. (1957). *An economic theory of democracy*. New York: Harper & Row. Prieiga per internetą: [https://eva.fcs.udelar.edu.uy/pluginfile.php/128954/mod_resource/content/1/Anthony%20Downs%20-%20An%20Economic%20Theory%20of%20Democracy-Harper%20and%20Row%20\(1957\).pdf](https://eva.fcs.udelar.edu.uy/pluginfile.php/128954/mod_resource/content/1/Anthony%20Downs%20-%20An%20Economic%20Theory%20of%20Democracy-Harper%20and%20Row%20(1957).pdf)
- Duverger, M. (1964). *Political parties: Their organization and activity in the modern state*. London: Methuen. Prieiga per internetą: <https://archive.org/details/politicalparties0000duve>
- Enyedi, Z., & Linek, L. (2008). Searching for the right organization: Ideology and party structure in East-Central Europe. *Party Politics*, 14(4), 455-477. <https://doi.org/10.1177/1354068808090255>
- Fisher, J., Cutts, D., & Fieldhouse, E. (2006). Party membership and electoral performance: Evidence from Britain. *Party Politics*, 17(6), 789-811.
- Gherghina, S. (2014). *Party organization and electoral mobilization in Central and Eastern Europe*. London: Routledge. Prieiga per internetą: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315752716>
- Harmel, R., & Janda, K. (1994). An integrated theory of party goals and party change. *Journal of Theoretical Politics*, 6(3), 259-287.
- Hutter, S., & Kriesi, H. (2019). Politicizing Europe in times of crisis. *Journal of European Public Policy*, 26(7), 996-1017. <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1619801>
- Ibenskas, R. (2020). Electoral competition after party splits. *Political Science Research and Methods*. Prieiga per internetą: <https://www.cambridge.org/core/journals/political-science-research-and->

methods/article/abs/electoral-competition-after-party
splits/2FEFE460B7606DDF9A131B3A34910CCC

Jastramskis, M. (sud.). (2018). Ar galime prognozuoti Seimo rinkimus? (J. Kavaliauskaitė, V. Morkevičius ir kt.). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Johnson, A. (2025). Trends in civic engagement: A sociological perspective. *International Journal of Sociology & Civics Research*, 1(3), 18-21.

Jurkynas, M., & Unikaitė-Jakuntavičienė, I. (2024). Politinės partijos Lietuvoje: rinkimai, lyderiai ir finansavimas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

Katz, R. S., & Mair, P. (1995). Changing models of party organization and party democracy: The emergence of the cartel party. *Party Politics*, 1(1), 5-28 <https://doi.org/10.1177/1354068895001001001>

Kirchheimer, O. (1966). The transformation of the Western European party systems. In J. LaPalombara & M. Weiner (Eds.), *Political parties and political development* (pp. 177-200). Princeton: Princeton University Press.

Kitschelt, H. (2000). Linkages between citizens and politicians in democratic polities. *Comparative Political Studies*, 33(6-7), 845-879.

Mair, P. (1997). *Party system change: Approaches and interpretations*. Oxford: Oxford University Press.

Mazzoleni, O., & Voerman, G. (2017). Memberless parties: Beyond the business-firm party model? *Party Politics*, 23(6), 783-792. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354068815627398>

Michels, R. (1962). *Political parties: A sociological study of the oligarchical tendencies of modern democracy* (E. & C. Paul, vert.). New York: Free Press. (Originalus darbas publikuotas 1911 m.)

Norkūnaitė, M. (2016). Valstybė, mažesnė už savo teritoriją: kovos dėl valstybinio tapatumo Šalčininkų krašte. *Politologija*, 2(82), 75-114.

Norris, P. (2004). *Electoral engineering: Voting rules and political behavior*. Cambridge: Cambridge University Press.

Panbianco, A. (1988). *Political parties: Organization and power*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Poletti, M., Webb, P., & Bale, T. (2019). Why do only some people who support parties actually join them? Evidence from Britain. *West European Politics*, 42(1), 156-172.
- Ramonaitė, A. (2010). Kodėl žmonės nestoja į partijas? *Politologija*, 2(58), 3-29.
- Ramonaitė, A. (2017). Party regulation against the backdrop of anti-party sentiment: The case of Lithuania. *East European Politics*, 33(4), 1-17.
- Ramonaitė, A. (sud.). (2014). *Kaip renkasi Lietuvos rinkėjai?* Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Ramonaitė, A. (2021). Laisvės partijos fenomenas: naujumo efektas ar naujos vertybinės takoskyros pradžia? *Politologija*, 2(102), 8-37.
- Ramonaitė, A., Jastramskis, M., Kavaliauskaitė, J., & kt. (2009). *Partinės demokratijos pabaiga? Politinis atstovavimas ir partijos Lietuvoje*. Vilnius: Versus aureus.
- Scarrow, S. E. (1994). The 'paradox of enrollment': Assessing the costs and benefits of party memberships. *European Journal of Political Research*, 25(1), 41-60.
- Scarrow, S. E. (2015). *Beyond party members: Changing approaches to partisan mobilization*. Oxford: Oxford University Press.
- Sikk, A. (2011). Newness as a winning formula for new political parties. *Party Politics*, 18(4), 465-486.
- Skirkevičius, P. (2016). Politinių lyderių personalizacija ir medijų logika Lietuvos rinkimuose. *Politologija*, 3(83).
- Snijders, T. A. B., & Bosker, R. J. (2012). *Multilevel analysis: An introduction to basic and advanced multilevel modeling* (2nd ed.). London: Sage.
- Tavits, M. (2013). *Post-communist democracies and party organization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- van Biezen, I., & Poguntke, T. (2014). The decline of membership-based politics. *Party Politics*, 20(2), 205-215.
- Whiteley, P. F., Seyd, P., & Richardson, J. (1994). *True believers: Party membership and electoral mobilisation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Žvaliauskas, G. (2007). *Ar partijos Lietuvoje yra demokratiškos?* Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Teisės aktai

Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas (2004 m. rugpjūčio 23 d. Nr. IX-2428). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.240788>

Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymas (2022 m. rugsėjo 15 d. Nr. XIV-1415). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=e58cadd035b811edb4cae1b158f98ea5>

Lietuvos Respublikos rinkimų kodeksas (2022 m. liepos 19 d. Nr. XIV-1381). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/44e06821075711edbf9c72e552dd5bd>

Duomenų šaltiniai

Politinių partijų narių sąrašų informacinė sistema (PPNSIS). (2020-2024). Prieiga per internetą: <https://data.gov.lt/datasets/1737/>

Seimo rinkimų rezultatai pagal savivaldybes ir apylinkes (2020-2024). Vyriausioji rinkimų komisija. Prieiga per internetą: <https://www.vrk.lt>

Summary

This Master's thesis examines the impact of political parties' organizational resources on electoral outcomes in the Lithuanian parliamentary elections of 2020 and 2024, with particular emphasis on party membership as a potential mechanism of voter mobilization. The study seeks to assess whether party membership continues to function as an independent organizational resource at the municipal level, or whether its effect has diminished in the context of increasing campaign professionalization and personalization.

The theoretical framework of the thesis draws on literature on party organization, electoral mobilization, and party system change, particularly debates concerning the transformation of mass parties and the growing importance of financial and personal resources in electoral competition. The analysis is situated within broader discussions on party institutionalization and the weakening of membership-based mobilization in contemporary democracies.

The empirical analysis is based on original datasets combining municipal-level electoral results from the Central Electoral Commission of Lithuania, data on party membership distribution, and information on party financing. The study employs ordinary least squares (OLS) regression models, including multiple linear regression, to evaluate the relationship between party membership, financial resources, candidate personalization, and electoral performance across municipalities.

The analysis demonstrates that in the 2020 parliamentary elections party membership was more strongly associated with electoral success at the municipal level, particularly for parties with dense territorial organizations. However, by 2024 this relationship became weaker and more differentiated across parties. When controlling for party financing and candidates' performance in single-member districts, the independent effect of party membership decreased for most political parties, indicating that a substantial share of its earlier impact was mediated by other organizational and campaign-related factors.

The results further indicate a growing importance of personalized mobilization, especially in single-member districts, where individual candidates' political capital and local visibility increasingly shape electoral outcomes. This trend is particularly evident among newly formed or reorganized political actors, while established parties rely more heavily on institutional reputation and financial resources than on direct membership-based mobilization.

A dedicated case study of the split of the Lithuanian Farmers and Greens Union and the formation of the Democratic Union “For Lithuania” illustrates how organizational fragmentation affects territorial resources and electoral performance. The findings show that organizational continuity and membership density are not automatically transferred following party splits and that newly formed parties tend to rely more heavily on personalized and leadership-driven mobilization strategies.

Overall, the thesis concludes that party membership in Lithuania remains politically relevant only under specific organizational and territorial conditions. While it continues to play a significant role for certain localized and socially homogeneous parties, in most cases it functions as part of a broader set of organizational resources rather than as a standalone driver of electoral success. The study contributes to the empirical literature on party organization and electoral behavior by providing systematic evidence of changing mobilization mechanisms in a mixed electoral system.

DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA

Vardas, pavardė:

Studento pažymėjimo numeris:

1734299

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punkтам:

☐ Aš **nenaudojau** dirbtinio intelekto įrankių pateikiamame darbe.

☒ Aš **naudojau** vieną ar kelis dirbtinio intelekto įrankius pateikiamame darbe.

Jei taip, kokius? Moterra AI ir Chat GPT

Dirbtinio intelekto įrankius naudoju kritiškai, kaip pagalbinę priemonę. Prisiimu visą atsakomybę už darbe pateiktą informaciją, argumentus ir galutinius darbo rezultatus.

(Parašas)

.....

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punkтам bei paaiškinti, kaip naudojote dirbtinį intelektą:

Aš naudoju dirbtinio intelekto įrankius šiam/-iems tikslui/-ams:

1. ☐ **Idėjų generavimui** (pavyzdžiui: argumentų ar kontra-argumentų generavimui, struktūros plano sudarymui, galimų tyrimo klausimų generavimui)

Paaiškinkite:

2. ☒ **Informacijos paieškai** (pavyzdžiui: papildomos literatūros ar kontekstinės informacijos paieškai)

Paašškinkite: Dirbtinio intelekto įrankiai buvo naudojami tik papildomos literatūros paieškai informacijos paieškai. Galutinė literatūros atranka ir informacijos panaudojimas atlikti savarankiškai, remiantis patikrintais akademiniiais šaltiniais.

3. ☒ **Kaip rašymo asistentą** (pavyzdžiui: gramatinių ar stiliaus klaidų taisymui, vertimui, pastraipų perstruktūravimui ir pan.)

Paašškinkite: Dirbtinio intelekto įrankiai buvo naudojami gramatinių ir stiliaus klaidų taisymui bei atskirų teksto fragmentų vertimui. Dirbtinis intelektas nebuvo naudojamas turinio generavimui ar argumentacijos kūrimui - visa mokslinė analizė, interpretacijos ir išvados parengtos savarankiškai.

4. ☐ **Vizualinės medžiagos kūrimui** (pavyzdžiui: naujo paveikslėlio, žemėlapių sukūrimui ar redagavimui)

Paašškinkite:

5. ☐ **Kaip mokymosi pagalbininką** (pavyzdžiui: papildomam medžiagos paaiškinimui paprastesne kalba, sąvokų ar teorinių koncepcijų palyginimui, žinių patikrinimo užduočių generavimui ir pan.)

Paašškinkite:

6. ☒ **Duomenų analizei** (pavyzdžiui: skaičiavimui, kodavimui, kokybinių ar kiekybinių duomenų vizualizacijai, lentelės ar grafiko sukūrimui)

Paašškinkite: Dirbtinio intelekto įrankiai buvo naudojami kaip pagalbinė priemonė R programavimo kalbos skriptų klaidų identifikavimui ir taisymui. Duomenų analizės logika, kintamųjų parinkimas, skaičiavimai, vizualizacijos ir rezultatų interpretacija atlikti savarankiškai.

7. ☐ **Efektyvumo didinimui** (pavyzdžiui: tekstų santraukų kūrimui, išnašų formatavimui ir pan.)

Paašškinkite:

8. ☐ **Kitu būdu.**

Paašškinkite:

9. Kokių žingsnių ėmėtės siekdami sumažinti dirbtinio intelekto daromų klaidų ar neatsakingo naudojimo tikimybę?

Paašškinkite: Visa dirbtinio intelekto pateikta informacija ir siūlymai buvo kritiškai vertinami ir tikrinami remiantis pirminiais akademiniiais šaltiniais, oficialiais statistiniais duomenimis ir savarankiškai atlikta analize. Dirbtinis intelektas nebuvo naudojamas kaip galutinis informacijos ar sprendimų šaltinis, o tik kaip pagalbinė priemonė. Visi empiriniai skaičiavimai, interpretacijos ir galutiniai sprendimai buvo atliekami ir tikrinami savarankiškai, užtikrinant tyrimo metodologinį nuoseklumą ir akademinę atsakomybę.